

22. LES CONJUNCIONS. L'ORACIÓ COMPOSTA I L'ORACIÓ COMPLEXA

22.1. DEFINICIÓ

Les conjuncions són una categoria gramatical formada per una sèrie de paraules morfològicament invariables, tancada i no massa extensa.³⁶⁶ Funcionalment se caracterisen per ser enllaços o relacionants entre elements equivalents o pertanyents al mateix nivell sintàctic, be siguen paraules (*Treballa dia i nit sense descans*), sintagmes (*S'apunten els hòmens i les dònes que no tenen parella*) o oracions (*Ahir m'abellia eixir a ballar, pero hui tinc ganes de quedar-me en casa*), a l'hora que expressen les diverses classes de relació lògica o semàntica que hi ha entre ells.

Ademés, algunes conjuncions també poden relacionar elements de diversos nivells categorials o funcionals, com ara un adjectiu i una oració subordinada de relatiu: *És una dòna molt treballadora i que sap molt be a ón té el cap*.

L'evolució natural de la llengua viva fa que algunes conjuncions hagen caigut en desús i hagen aparegut en el seu lloc unes atres completament noves, com mostren els exemples del següent llistat, en el que els tèrmens entre paréntesis han acabat substituint als que figuren en cursiva: *jatsia que*, *jatsesia que* (encara que), *car* (pero, ya que, puix, posat que, perque), *cor* (perque, puix que), *et / e* (i), *encars* (en cas), *doncs* (puix, per tant, aixina que), *ne* (ni), *onque* (encara que), *per quant* (perque), *su* (sino), *tan tost* (tan pronte com)...

Algunes conjuncions presenten variants o formes noves en el pas del temps com ara *mentres*,³⁶⁷ *aixina que* (front a l'antiga *així que*), *en que* (front a l'antiga *ab que*), *des de que* (front a l'antiga *des que*)... També en poden aparéixer de noves, a l'habilitar-se com a conjuncions formes que no tenien esta naturalea o en crear-se locucions conjuntives.

Per últim, recordar que l'omissió de la conjunció en una oració origina una figura retòrica denominada asíndeton, del llatí *asyndēton*, i este del grec ἀσύνδετον, que significa *desnugat*, per oposició al valor d'enllaç que tenen les conjuncions:

Ton pare és alt, prim, [i] ros.

Arribí, viu, [i] vencí.

³⁶⁶ Hi ha una sèrie quantiosa de locucions denominades conjuntives que equivalen o actuen com a conjuncions (*per a que*, *encara que*, *puix que*...), de manera que les conjuncions formen una llista tancada, pero només relativament, tenint en conte les locucions conjuntives i la possibilitat de que n'apareguen algunes noves.

³⁶⁷ Forma documentada ya en la llengua clàssica junt a l'antiga i hui arcaica *mentre*.

22.2. LES DIFERENTS CLASSES DE CONJUNCIONS

La tradició gramatical distingeix dos grans classes de conjuncions: les de coordinació i les de subordinació. Les primeres, denominades també coordinatives o coordinants, enllacen oracions o constituents oracionals equifuncionals, és dir, que realisen funcions sintàctiques equivalents. Les segones, conegudes també com a subordinatives o subordinants estableixen relacions jerarquisants entre un element principal i un altre subordinat.

22.3. LES CONJUNCIONS, LES PREPOSICIONS, ELS PRONOMS RELATIUS I ELS ADVERBIS

Les conjuncions estan funcionalment molt pròximes a uns altres elements, també invariables i que, com elles, actuen com a enllaços o relacionants entre elements sintàctics:

22.3.1. Conjuncions i preposicions

La categoria més pròxima a la de les conjuncions és la preposicional, puix tant l'una com l'altra relacionen elements. Se diferencien per la naturalesa del terme subordinat.

Per regla general les preposicions seleccionen sintagmes nominals o adjectivals o bé oracions subordinades en el verb en infinitiu, mentre que les conjuncions poden seleccionar oracions en el verb en indicatiu o subjuntiu:

*Vingué despusahir **sense** l'avis del seu advocat (preposició).*

*Vingué despusahir **sense que** el seu advocat l'avisara (conjunció).*

*Li ixqué colesterol **per** menjar molta cansalada (preposició).*

*Li ixqué colesterol **perque** menjava molta cansalada (conjunció).*

22.3.2. Conjuncions i pronoms relatius

Les conjuncions subordinants també s'acosten als pronoms relatius, ja que ambdós categories actuen com a enllaç entre l'oració principal i la subordinada.

A pesar de que la distinció sol estar clara, en alguns casos no resulta senzill distinguir les dos categories; açò succeïx en els relatius adverbials *a on*, *com*, *quan*, que no solen dur antecedent i actuen en l'oració subordinada com a circumstancials de lloc, modo o temps.

22.3.3. Conjuncions i conectors discursius

Ademés de les conjuncions poden actuar també com a nexes alguns adverbis. La funció d'enllaç que realisen els adverbis no és pròpiament conjuntiva, sino que actuen com a conectors discursius.

A diferència de les conjuncions, els conectors discursius unixen oracions independents i presenten movilitat oracional, de manera que poden ocupar diverses posicions dins de l'enunciat. Funcionen com a conectors discursius adverbis com *efectivament, consegüentment, finalment, igualment, ademés...*:

*Hi ha aigua en eixe planeta, **consegüentment**, podem trobar vida.*

*Sap parlar gallec; **ademés**, parla àrap i anglés.*

Més avall descrivim els principals conectors pel seu significat en relació a les corresponents oracions compostes. Ara, des d'un punt de vista funcional, i deixant de banda la categoria gramatical a la que pertanyen, podem establir la següent classificació:

- a) **Aditiu i de precisió / particularisació**: *a banda, ademés,³⁶⁸ al capdavant, anàlogament, aixina mateix,³⁶⁹ (deixant) a part, damunt, d'afegitó, de fet, en el fondo, en realitat, és més, per una atra banda / per una atra part / per un altre costat, per si fora poc, sobretot.*
- b) **Adversatiu i contraargumentatiu**: *ara be, (ans) al contrari, ans be, despuix/en acabant de tot, empero, en canvi, això sí, no contrastant, no obstant, no res menys, pel contrari, tot lo contrari.*
- c) **Concessiu**: *aixina i tot, encara aixina, en tot (i en això), de qualsevol manera, de totes formes / maneres, en qualsevol cas.*
- d) **Consecutiu i ilatiu**: *aixina puix, consegüentment, d'este/eixe modo, d'esta/eixa manera, de manera/modo que, en conseqüència, llavors, per consegüent, per (lo) tant, puix.*
- e) **Explicatiu**: *a saber, és dir,³⁷⁰ açò és,³⁷¹ o siga.*

³⁶⁸ La variant *a més*, encara que conta en tradició clàssica i ha segut usada en el llenguatge lliterari fins a dates recents, és arcaica. *Ademés*, l'única viva actualment, se registra en la llengua escrita des del segle XV.

³⁶⁹ Ya ha segut dit que la forma *així*, encara que ve contant en cert us lliterari fins al present, és arcaica. No obstant, el seu us en el conector *així mateix*, per ser propi d'usos formals, és també acceptable junt a *aixina mateix*.

³⁷⁰ La construcció *és a dir*, encara que difosa per algunes propostes gramaticals, és artificial i deu evitar-se.

³⁷¹ La variant *ço és*, àmpliament usada en la llengua clàssica, hui és arcaica.

- f) **Reformuladors:** *(dit) en unes atres paraules, (dit) en uns atres tèrmens, (dit) d'una atra forma/manera, d'un atre modo, més clarament, parlant clar.*
- g) **Eixemplificatius:** *aixina, aixina per eixemple, aixina tenim, com ara, com ara comparança, per eixemple, verbigràcia.*
- h) **Rectificatius:** *més aïna/aïnes, més pronte, millor dit, per millor dir.*
- i) **Recapitulatius:** *a fi de contes, al cap i a la fi, en conclusió, en definitiva, en fi, en resum, en síntesis, en suma, en una paraula, resumint, total.*
- j) **D'ordenació:** *a continuació, al final, al remat, ans/abans que res, de primeries, d'una part/banda... d'una atra part/banda, en primer/segon... lloc/terme, finalment, per a escomençar/mamprendre, per a acabar, primerament.*
- k) **De recolzament argumentatiu:** *a soles que, aixina les coses, atés que, dit açò, en vista de que / d'açò, només que, posat que, puix be, puix que.*
- l) **De digressió:** *a propòsit, a tot açò, dit siga de pas, entre paréntesis, per cert.*

22.4. LES CONJUNCIONS, L'ORACIÓ COMPOSTA I L'ORACIÓ COMPLEXA

Encara que pot unir sintagmes o inclús paraules, la conjunció és la categoria especialitzada en relacionar les oracions (també nomenades proposicions, tèrmens o membres) que formen part d'una atra oració superior, siga composta o complexa.

En tèrmens estrictes podem distinguir entre oració composta i complexa: entenem per oració complexa aquella en la que tenim en el nivell superior una única oració que presenta la particularitat de tindre algun constituent que no està conformat per un simple sintagma, sino per una oració sancera. Aixina, en *Hui vullc que aplegues pronte a casa* l'objecte directe *que aplegues pronte a casa* no té la forma d'un sintagma, sino d'una autèntica oració, subordinada a la principal.

En canvi, en les oracions compostes tenim dos enunciats relativament autònoms des d'un punt de vista comunicatiu, com demostra el fet que poden constituir intervencions o tandes de parla diferents en un diàlec. L'oració composta *Baixaré a passejar el gos encara que està plovent* arreplega les dos intervencions d'un diàlec en el que un parlant diu: *Baixaré a passejar el gos* i l'atre l'advertix: *està plovent*.

Esta divisió de l'oració en dos enunciats no és possible en l'oració complexa, de manera que *Hui vullc que aplegues pronte a casa* no és el resultat d'un diàlec en el que, per eixemple, un pare diu *Hui vullc* i el fill contesta *Aplegues pronte a casa*.³⁷²

³⁷² Per a una explicació del funcionament de les oracions compostes des d'un punt de vista comunicatiu, vore López García, A., *Gramática del español*, vol. 1, Madrit, Arco, 1994.

Distinguem aixina les següents classes d'oracions:

0) Oracions simples: *Hui aniré a València en coche.*

1) Oracions complexes, aquelles que inclouen en la seua estructura les següents oracions subordinades:

1.1. Oracions completives substantives, en funció de:

1.1.a. Subjecte: *Me molesta que fumes.*

1.1.b. Objecte directe: *Necessite que m'escoltes.*

1.1.c. Objecte de règim: *Per a comprar-se el nou pis Ampar conta en que li puguen el sòu.*

1.2. Oracions adverbials temporals: *M'alçaré ans que ixca el sol; Des de que festeja en la seua nòvia, està desconegut.*

1.3. Oracions de relatiu: *Els hòmens que conegueres ahir han preguntat per tu; Anirem a visitar la ciutat a on muigué Sant Vicent Ferrer.*

2) Oracions compostes:

2.1. Copulatives: *Mon fill estudia Filologia i ma filla treballa en un despaig d'advocats.*

2.2. Disjuntives: *¿Te quedes o te'n vens?*

2.3. Adversatives: *Fa calor, pero en casa tenim aire acondicionat.*

2.4. Ilatives: *He estudiat molt, de manera que estic tranquil.*

2.5. Condicionals: *Si veus al pare, recorda-li que demà té hora en el mege.*

2.6. Causals: *Està fort perque va al gimnasi molt a sovint.*

2.7. Finals: *Havem preparat nosatros el dinar per a que pugues descansar.*

2.8. Concessives: *Encara que demà treballa, hui es gitarà tart.*

2.9. Modals i comparatives: *Treballa com un descosit.*

2.10. Consecutives: *És tan alt que casi no entra per la porta.*

22.5. CLASSES D'ORACIONS COMPOSTES

Tradicionalment les oracions compostes s'han dividit en coordinades (copulatives, disjuntives, ilatives i adversatives) i subordinades (condicionals, causals, finals, concessives, comparatives i consecutives).

Des d'un punt de vista sintàctic o funcional resulta poc apropiat parlar d'oracions subordinades compostes, ja que, mentres en una oració complexa com *Necessite que m'ajudes* l'oració *que m'ajudes* realisa la funció d'objecte directe dins de la principal i és clarament subordinada, en una oració composta condicional com *Si tenim diners, anirem de viage*, la proposició subordinada *Si tenim diners* no realisa ninguna funció sintàctica dins de la principal *anirem de viage*. Ademés, ambdós membres de l'oració s'exigixen mútuament des d'un punt de vista semàntic. En conseqüència, alguns autors s'estimen més considerar les oracions compostes per subordinació com a oracions interordinades, és dir, compostes per dos membres o proposicions interdependents. Ací acceptarem la denominació tradicional de subordinades.

Deixant a part la qüestió de la denominació, les oracions subordinades presenten certes característiques sintàctiques que les diferencien de les coordinades. Aixina, un membre coordinat no pot antependre's a l'atre membre (*Andreu canta i Maria toca la guitarra en el conjunt* → **I Maria toca la guitarra, Andreu canta*: incorrecte) ni admet la coordinació en una atra oració de la seua classe: **Ernest estudia moltes hores, pero no sap estudiar correctament i pero trau males notes* (incorrecte).

En canvi, les oracions subordinades sí solen admetre estes transformacions: *Vine, ya que estàs ací* → *Ya que estàs ací, vine*; *Estic content porque tinc vacances i porque cobraré la paga extraordinària*.

Ademés, les oracions subordinades presenten una relació més forta entre els seus membres que les coordinades i esta estreta relació es manifesta en el fet que solen admetre el subjuntiu, que és el modo de la subordinació o de la major unitat sintàctica (*Yo aniré a sa casa sempre que tu vingues en mi*; *Li ho torní a dir per a que no ho oblidara*; *Encara que despusedemà fera fret, aniria a la plaja*) front a les coordinades, que no van en subjuntiu (*Tu t'encarregues de traure el fem i yo faré la faena de casa*; *O t'aprimes o no cabràs en el vestit de nóvia*; *Estic fet una tonyina, pero faré un esforç*; *Tinc ganes d'aplegar a casa, aixina que afanya't*).

No obstant, les fronteres entre compostes coordinades i subordinades no sempre són nítides. Per eixemple, s'ha discutit molt sobre si les adversatives eren coordinades i subordinades i inclús alguns autors consideren les causals com a coordinades. Ademés, dins d'un mateix grup també poden haver diferències de comportament, de forma que s'han considerat algunes causals (les de l'enunciació) com a coordinades i unes atres (les de l'enunciat) com a subordinades. Ací seguirem la següent classificació:

- oracions compostes coordinades: copulatives, disjuntives, ilatives i adversatives.
- oracions compostes subordinades: condicionals, causals, finals, concessives, comparatives i consecutives.

22.6. LES ORACIONS COMPOSTES COORDINADES

22.6.1. Les oracions copulatives

22.6.1.1. Concepte

Les construccions copulatives expressen una unió entre elements (paraules, sintagmes o oracions) per mig de la qual s'afeg una informació suplementària al terme bàsic inicial: *Ampar i Chimo treballen en Gandia* (=Ampar treballa en Gandia i Chimo també).

22.6.1.2. Condicions de coordinació copulativa

En la coordinació copulativa, com en la disjuntiva i en l'adversativa, no pot afegir-se qualsevol element al terme inicial, que és comunicativament el principal, sino que els membres afegits han de presentar diversos requisits:

- a) Han de ser semànticament coherents en el terme inicial, per això és possible dir *Vicent treballa com a periodiste i guanya molts diners*, pero no **Vicent treballa com a periodiste i la Gran Muralla està en China*.
- b) No poden manifestar en el segon element informació que ha quedat implícita en el primer, sino que el membre inicial ha de ser més complet que els afegits. Aixina, unirem dos sintagmes nominals com *el trage gris + el trage negre* dient *El trage gris i el negre*, i no **El gris i el trage negre*. Igualment, direm *El tren ha vengut en retard i (el tren) estava de gom a gom*, pero no **Ha vengut (el tren) en retard i el tren estava de gom a gom* (incorrecte).
- c) Sempre és possible coordinar dos sintagmes de la mateixa classe (nominal, adjectival...) si realisen una mateixa funció sintàctica: *Lluís i el seu soci treballen de valent* (subjecte); *Dus unes quantes figues i un grapat d'albercocs* (dos objectes directes), etc.
- d) Si els dos elements coordinats rigen la mateixa preposició, esta sol aparéixer únicament darrere del segon: *Nos agrada tractar i raonar de deport*; *La compra i venda de cases*. Si duen preposicions distintes és possible tant conservar únicament la segon preposició (*És necessari ajudar i confiar en els alumnes*), com la construcció en dos sintagmes preposicionals diferents (*És necessari ajudar als alumnes i confiar en ells*), si be esta segona construcció és la recomanada en els registres formals.
- e) Poden coordinar-se, compartint el mateix terme preposicional, les preposicions semànticament relacionades: *¿Voleu els refrescs en o sense cafeïna?*; *Comprarem aigua en i sense gas*; *Ho ha fet per i per a tu*.
- f) No és possible la coordinació de sufixos, pero sí la d'alguns prefixos (*Els periodos pre i post electorals solen ser difícils per a la Bossa*).

- g) Els elements afegits han de poder constituir un grup fònic autònom, de forma que no poden ser un pronom dèbil ni un possessiu àton, ya que no es pronuncien separats per una pausa del verb ni del substantiu, respectivament: **Ma i ta casa* (incorrecte) / *La meua i la teua casa* (correcte).

S'admeten les coordinacions de quantificadors i demostratius i, en general, les dels elements que poden funcionar com a pronoms (*Anirem tots i totes; Vullc esta i aquella*) i la dels articles seguits del substantiu al qual determinen: *Els i les tenistes guanyen massa diners*.

- h) La coordinació entre elements que realisen la mateixa funció sintàctica presenta restriccions quan pertanyen a categories gramaticals diferents. No obstant, són possibles les següents coordinacions:

- un adverb i o un adjectiu i un sintagma preposicional (*Ballava apassionadament i en molta gràcia; Un home vell i en algun alifac*).
- una oració completiva en infinitiu i una altra en forma personal: *M'agrada treballar en harmonia i que em respecten*.
- un adjectiu o un sintagma preposicional i una oració de relatiu: *És una dona molt treballadora i que sap be a ón té el cap*.
- un gerundi i un adjectiu o un participi (*Aparegué bufat i rient sense parar*).
- un sintagma nominal i una oració interrogativa indirecta (*No conec la seua professió ni qui és*).

En canvi, la coordinació entre un substantiu i una oració completiva en verb conjugat se sent estranya a no ser que hi haja una forta vinculació semàntica entre els elements en qüestió, per eixemple, per estar reforçada pel context: *La llectura o que facen una bona pel·lícula són les úniques coses que poden fer que em quede en casa un dumenge de vesprada* (acceptable); *Me molesten molt els sorolls del carrer i que els veïns posen la música massa forta* (acceptable); **Me pareix malament i que és un egoïste* (estrany).

- i) La coordinació entre sintagmes que realisen funcions diferents en l'oració és sempre emfàtica i està restringida a uns pocs casos, com ara la d'un subjecte i un complement circumstancial o de règim (*Per a desesperació del botiguer, entrà un grup de chiquets i a última hora*); la d'un complement directe o indirecte i un complement circumstancial o de règim (*Comprà una casa ben cara i en el centre de la ciutat; Pegà un bon puntelló al seu cosí i en la canella*) o la d'un predicatiu i un complement circumstancial: *Li tornà les sabates brutes i en una caixa mig trencada*.

22.6.1.3. Coordinació copulativa i elipsis

- a) En les oracions coordinades copulatives que tenen el mateix verb en els dos membres se produïx l'elisió de la forma verbal en el segon: *Ferrando pega un mosset els dissabtes a migdia en casa i Micalet en el bar.*

Com s'observa en l'exemple, per a l'elisió del verb és necessari l'expressió en el segon terme d'a lo manco un complement (en este cas, *en el bar*), que expressa la diferència de contingut informatiu entre les dos proposicions de l'oració composta. Si tots els sintagmes foren coincidents en les dos proposicions expressaríem l'enunciat simplement per mig d'un subjecte compost: *Ferrando i Micalet peguen un mosset els dissabtes a migdia en casa.*

- b) En els sintagmes nominals copulatius s'elidix el núcleu substantiu, pero s'ha de mantindre un especificador: *L'equip local i el (equip) visitant; Estos nyispros d'ací i aquells (nyispros) d'allí són els més dolços.*

En els sintagmes preposicionals és possible elidir el substantiu del segon terme si la preposició que l'introduïx va en correlació en una atra preposició del primer terme. Aixina, podem dir *Posa'm una cervesa en alcohol i una atra sense*, pero no **Tots els convidats vullgueren café i m'he quedat sense*, ya que falta la preposició del primer membre que entre en correlació en *sense*.

- c) En les expressions temporals és possible elidir el substantiu que indica l'hora, si és recuperable pel context: *Quedem a (les huit) i mija; Quedem a (les huit) i vint.*
- d) Quan en el segon terme de la coordinació copulativa apareixen els adverbis *també*, *tampoc*, *sí*, *no* s'elidix tot el fragment comú a abdós periodos, incloent freqüentment tot el sintagma verbal o inclús el subjecte:

Yo vixc en Alzira i ella també (=viu en Alzira).

A mi m'agraden les fraules en nata i ad ell també (=li agraden les fraules).

A mi no m'agraden les fraules en nata i ad ell tampoc (=no li agraden les fraules).

A mi m'agraden les fraules i ad ell no (=no li agraden les fraules).

22.6.2. Les conjuncions copulatives

22.6.2.1. Inventari

Les conjuncions copulatives són a soles dos: *i* i *ni*. La primera s'utilisa en oracions afirmatives i la segona en oracions negatives.

22.6.2.2. La conjunció i

En valencià la conjunció copulativa *i* es manté invariable encara que la paraula següent escomence per *i-* o *hi-*, sense transformar-se en *e*, com fa el castellà (*Facultat de Geografia i Història; Fotografies i imàgens de hui*).

Quan s'enllacen més de dos elements, la copulativa *i* apareix a soles entre els dos últims, a no ser que es vullga emfatitzar la successió de tèrmins coordinats i en eixe cas apareix davant de cada u d'ells, figura retòrica que rep el nom de polisíndeton:

Vullc llimes, bresquilles, fraules i melons d'Alger.

Vérem fardes i porcs javalins i gats cervals (emfatissant).

I, al contrari, és possible també ometre la conjunció en tots els membres coordinats, en asíndeton:

Llig, ensomia, viu.

L'asíndeton sol anar acompanyat d'entonació final suspensiva per a indicar que la sèrie enumerada no és exhaustiva i és, per tant, susceptible d'ampliació: *Comprarem botifarres, llonganices, cansalada...*

22.6.2.3. Matisos i valors de la conjunció i

La coordinació copulativa representa el valor més general de la composició oracional, com és la mera adició d'elements, independentment de la vinculació o relació lògica entre sí que estos presenten. Per això, la conjunció *i* pot adquirir tots els matisos de les demás oracions compostes: condicional (*Estudia i aprovaràs*), disjuntiu (*Descansa i dorm al teu gust*), ilatiu-consecutiu (*Treballa massa i caurà malalt*), concessiu (*Trobà faena i no tenia casi formació*), final (*Ves al mercat i dus algunes llimes*), adversatiu (*És molt conformiste: viu molt modestament i està content*) i causal (*Té una boda i s'està afaitant*).

Els predicats en plural que acompanyen als sintagmes nominals coordinats reben habitualment una interpretació distributiva, és dir, que el predicat en qüestió s'atribuïx a cada u dels membres de la coordinació. Aixina, *Pere i Pau viuen en Oriola* equival a *Pere viu en Oriola i Pau viu en Oriola*. No obstant, existixen una sèrie de construccions col·laboratives en les que el predicat s'interpreta de manera conjunta. D'esta forma, *Pere i Pau nos prepararan una bona paella* no equival a *Pere nos prepararà una paella i Pau nos prepararà una atra bona paella*, sino que significa que la prepararan entre els dos. Ademés d'estes estructures col·laboratives, favorixen una interpretació conjunta els predicats que inclouen elements que impliquen semànticament una relació, siguen verps (*casar-se, separar-se, juntar-se, col·laborar, complementar-se, dialogar, unir, poder...*), adjectius (*diferent, semblant, pròxim, lluntà, paralel, perpendicular...*), substantius (*amic, enemic, parent, soci, familiar...*)

o adverbis (*conjuntament, en col·laboració, en desacort*): *Ampar i Xavi s'han casat; Bernat i el seu amic estigueren dialogant per bon espai; Ma germana i yo seguirem camins paralels en la vida; Davit i yo tenim treballs pareguts...* Finalment, la distribució correlativa es du a terme gràcies a l'adverbi *respectivament*: *El meu gat i el meu gos dormen respectivament en el garaig i en el jardí.*

El fet d'utilitzar sistemàticament dos llinages i posar la conjunció copulativa *i* entre el llinage patern i el matern és, contra lo que es pot creure, una influència del castellà, segons experts en onomàstica, com ara Enric Moreu-Rey (*Vicente López y Planes, José Ortega y Gasset...*). De fet, la tendència en gran part de l'antiga Corona d'Aragó era gastar únicament un llinage (*Joanot Martorell, Ausias March, Isabel de Villena...*). L'us de la conjunció castellana *y* entre llinages apareix en el nostre territori en època de decadència, a partir dels segles XVI i XVII, substituïda per *i* en època moderna. La seua utilització, per tant, queda a voluntat de cada u.

22.6.2.4. Les locucions conjuntives formades per *i*

La conjunció *i* pot formar locucions conjuntives combinant-se en uns altres elements que matisen el seu significat d'adició:

- a) La locució *aixina com* i la seua variant antiga *així com* indiquen el punt final d'una sèrie. Freqüentment tornen a obrir una sèrie aparentment tancada per la conjunció *i*: *Se comprà una bata, uns pantalons i unes sabates, aixina com un cinturó.* El seu valor conjuntiu no està clar, puix són substituïbles per *ademés de*.
- b) *I també, i tampoc*. Tenen una valor similar a *i*, pero aporten un matís continuatiu, remarcant l'ampliació d'una sèrie coordinada que pareixia tancada, a manera d'afegit posterior: *Ha pres el bany en la piscina de matí i també de vesprada; No m'agrada la mistela i tampoc la cassalla.* Per això, quan la sèrie coordinada fa de subjecte i està formada per elements en singular, no admet la concordança plural en posició posverbal, a diferència de *i*: *Ahir vingueren mon pare i ma mare; Ahir vingué mon pare i també ma mare.*
- c) *I és més, i ademés, i sobretot...* Afigen un element creant una escala gradual ascendent en la coordinació, de forma que podem dir *El saludà i ademés li donà un bes afectuós*, pero no, **Li donà un bes afectuós i ademés el saludà.*
- d) *I inclús, i encara, i fins, i inclusiu, i més encara...* Sumen el valor gradual i el continuatiu: *Mon germà, el meu cosí i inclús el meu cunyat vingueren a la festa.* A diferència de les locucions de l'apartat anterior, poden acompanyar als numerals cardinals: *Caben trenta persones i inclús trentahuit.*
- e) *I, en fi; i, finalment; i, a la fi...* Senyalen el punt més alt d'una escala o la culminació d'una sèrie: *Se queixà al professor, al tutor, al cap d'estudis i, a la fi, al director.*

22.6.2.5. *Uns altres nexes en valor copulatiu*

- a) Prenen valor copulatiu els adverbis comparatius *més* i *manco/menys*, quan indiquen adició o substracció de quantitats: *Tres més (i) tres fan sis; Huit menys dos són sis.*
- b) També pren valor copulatiu la conjunció comparativa discontinua *tant...com*, la qual destaca que la sèrie coordinada està conformada únicament per dos elements o conjunts: *Tant son pare com sa mare estan sense treball; Tant els professors com els alumnes estan descontents en l'equip directiu.* Esta conjunció unix sintagmes nominals (*Tant Albert com Lleopolt tenen por a l'avió*), preposicionals (*Ho feu tant per la seua família com per sí mateixa*), adjectivals (*Pots pintar-la tant roja com verda*) o verbals: *Tant llogar el pis com vendre'l me pareixen bones solucions.*
- c) El mateix significat té la correlació *aixina com*, d'us formal: *La desocupació ha augmentat notablement, aixina en el camp com en la ciutat.*

22.6.2.6. *La concordança en la coordinació copulativa*

i. La concordança en el verp

En general, els sintagmes nominals coordinats per *i* fan la concordança en plural: *Nàcio i Elena són els millors sicòlegs de la promoció.* Per a una informació més detallada de la concordança entre el verp i un subjecte coordinat, vore l'epígraf 9.4.1.2.

ii. L'elisió del determinant

- a) És possible elidir el determinant del segon substantiu quan els dos noms coordinats compartixen gènere i número (*La protecció i custòdia de la relíquia*), pero no si són de gènere o de número diferents: *La protecció i el respecte del mig ambient; Esta protecció i estes mides entraran en vigor l'any vinent.*
- b) Els substantius coordinats singulars que compartixen determinant concorden en plural en l'adjectiu que els modifica (*La política i protecció mijambientals se voran reforçades en els pròxims anys*), a no ser que es referixquen a una única entitat (*Este professor i catedràtic emèrit*) o que s'interpreten com un concepte unitari (*Coneixia a la perfecció la llengua i cultura valenciana*).

Però direm *Guanyà un prestigi i un renom extraordinaris; Guanyà prestigi i renom extraordinaris*, ya que en ningun dels dos casos compartixen determinant.

iii. La concordança en l'adjectiu

- a) Quan tenim diversos substantius singulars coordinats modificats per un adjectiu comú pospost este concorda en masculí plural, si els substantius són de gènere diferent (*Portava pantaló i americana blancs; Se comprà un pantaló i una americana blancs*), i en el plural del gènere corresponent si tenen el mateix gènere (*La Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana*).
- b) Quan els substantius coordinats van en plural i pertanyen al mateix gènere pot originar-se una seqüència ambigua. Llavors se recomana que el segon substantiu no porte determinant si l'adjectiu té valor distributiu, és dir, si s'aplica als dos substantius (*L'obra està dirigida als estudiants i professors coneixedors del tema*), mentres que si es pretén una llectura restrictiva en la qual l'adjectiu s'aplica únicament al segon substantiu, se recomana que este porte determinant o que es faça us de les locucions *i també, i tampoc*: *L'obra està dirigida als professionals i (també) als aficionats amants de la bona llectura*.
- c) Si els substantius coordinats són de diferent gènere o número, la millor forma de desfer l'ambigüitat és precisament l'us de *i també/i tampoc* per a la llectura restringida, llimitada al segon element: *Les lleis i també les mides específiques mijambientals tenen la clau per a resoldre el problema*.

22.6.2.7. La conjunció ni

i. Valor

La conjunció copulativa *ni* afig a un element negatiu un nou terme, també negatiu. Apareix davant de tots els elements que enllaça quan la coordinació precedix al verp (*Ni chocolate ni fartons puc menjar*); en posició posverbal pot aparéixer o no davant del primer element de la sèrie, pero és obligatòria davant dels atres elements coordinats: *No puc menjar chocolate ni fartons; No puc menjar ni chocolate ni fartons; De forquetes no me'n queden ni una ni mija ni cap; De forquetes tampoc me'n queden ni una ni mija ni cap; No treballa, ni estudia, ni colabora en casa; Ni treballa, ni estudia, ni colabora en casa*.

ii. La concordança

- a) Quan la sèrie coordinada negativa fa de subjecte i precedix al verp la concordança es fa en plural: *Ni Rosalia ni yo parlem chinenc*.
- b) Un subjecte coordinat en posició posverbal pot concordar en singular o en plural indistintament quan tots els elements de la sèrie duen *ni*: *Finalment no aparegué ni Joan ni la seua dòna; Finalment no aparegueren ni Joan ni la seua dòna; No queda ni bajoqueta ni garrofó; No queden ni bajoqueta ni garrofó*.

Si el primer *ni* va davant del verb, la concordança es fa en singular: *Finalment ni aparegué Joan ni la seua núvia*.

- c) Quan el primer element d'un subjecte posverbal coordinat no du *ni*, la concordança en singular és més natural: *Finalment no aparegué Joan ni la seua núvia; No queda bajoqueta ni garrofó*.
- d) Si algun dels elements coordinats correspon a la primera o a la segon persona gramatical, a soles és possible la concordança plural: *Finalment no vinguéreu a la festa ni Pere ni tu; Finalment no acodirem demà a la festa Pere ni yo*.

22.6.3. Les oracions disjuntives

Les oracions disjuntives proposen una tria entre diverses opcions. Distinguem dos classes fonamentals d'oracions disjuntives:

22.6.3.1. Les disjuntives exclusives

Les disjuntives pròpies o exclusives són aquelles en les que s'impon la necessitat de triar l'opció preferible entre les dos propostes, ya que estes no tenen el mateix valor i la selecció d'una opció o l'atra no és indiferent. Per eixemple, en l'enunciat amenaçant d'una mare *Ves-te'n ya a dormir o vindrà el butoni* el chiquet haurà de triar entre dos opcions, una de les quals, la segon, és presentada com a amenaça i, òbviament, no preferible.

Se denominen exclusives perque s'ha de triar u dels dos térmens contraposts, el preferible, i excloure o rebujar l'atre. Les disjuntives exclusives se construïxen per mig de la construcció *o*, be entre els dos térmens de la coordinació, be en construcció correlativa, davant de cada terme (*o...o*):

O t'aprimes o no cabràs en el vestit de núvia.

Aprima't o no cabràs en el vestit.

Hi han tres classes fonamentals d'oracions exclusives:

- a) Les amenaces o les órdenes que indiquen expressament la conseqüència negativa del seu incompliment, com en l'eixemple anterior, constituïxen les oracions disjuntives exclusives prototípiques: en elles dels dos térmens contraposts el preferible sempre serà el primer.
- b) Són també exclusives les oracions disjuntives polèmiques, pronunciades com a reacció a un enunciat o a un comportament previ de l'interlocutor. Estes oracions no admeten la correlació simple *o* i han de construir-se per mig de la correlació *o...o*:

O te'n vas o et quedes, pero decidix-te ya (com a resposta a l'indecisió de l'interlocutor).

O em pares atenció a mi o als missatges del mòbil, pero no pots estar en el plat i en les tallades (com a resposta a la falta d'atenció de l'oient).

—*No sé quina secretària de totes m'atengué despusahir, pero era una chica jove.*

—*Puix o t'atengué Mercé o t'atengué Mariola, porque són les úniques jóvens de l'oficina.*

Són possibles les disjuncions exclusives polèmiques entre més de dos tèmens; llavors tots els tèmens coordinats per *o* es consideren acceptables i preferibles a qualsevol altra opció, que queda exclosa:

—*M'abellix una cervesa.*

—*Demana o un refresc o un aigua o una llimonada, pero no demanes res en alcohol, que has de conduir.*

Les oracions polèmiques ya no constituïxen pròpiament amenaces, pero mantenen la tendència a indicar el terme preferit en primer lloc. Aixina, és possible dir, contradient l'orde cronològic natural, *Podem vore-nos o el dia trentaú o el vintihuit*, si hi ha hagut un debat previ sobre la data ideal per a la cita i l'emissor de l'enunciat ha mostrat una preferència clara per l'últim dia del més.

c) Les oracions disjuntives exclusives impliquen una elecció entre dos tèmens contraposts, lo qual els otorga un caràcter problemàtic o dubitatiu. Això explica l'aparició de la conjunció *o* en les oracions interrogatives indirectes totals, les quals encara que no són pròpiament disjuntives, comporten un dubte o interrogació sobre dos alternatives excloents:

Me pregunte si enguany tindrè les vacances en juliol o en agost.

No sap si està enamorat (o no).

El caràcter dubitatiu explica també les construccions per mig de *ni que* + imperfecte de subjuntiu en enunciats com *Para ya de menjar, ni que passares fam en ta casa.*

Estes construccions estan a cavall entre les concessives i les disjuntives. Per una banda, la locució conjuntiva *ni que* + subjuntiu té un matís concessiu (*Para ya de menjar, encara que passares fam en ta casa no fartaries tant*) i, per una altra, l'oració no deixa d'indicar un terme primer, l'imperatiu, preferible sobre el terme alternatiu introduït per *ni que*.³⁷³

³⁷³ Quan estes oracions no prenen forma imperativa (*Mengen sense parar, ¡ni que passaren fam en sa casa!*) el primer terme remarca el caràcter negatiu o censurable d'un comportament (menjar massa), contraponent-lo a un comportament alternatiu indicat pel segon terme, també negatiu, pero

Les construccionsseudodisjuntives en *ni que*, comuns en el valencià actual, no han de reputar-se com a castellanisme, puix, com havem explicat, s'expliquen per la seua modalitat dubitativa. Ya la llengua valenciana antiga usava esta locució disjuntiva per a indicar les dos alternatives de les oracions interrogatives indirectes:

“*Digaume per vostra bondat si és stat pres ne cativat per los moros ne que és stat dell que nos sia trobat en les forts batalles ab lo Rey e ab los altres cavallers*” (*Tirant Lo Blanch*, cap. 26).

“*Respòs Moreno: y qu-e fet yo ni qu-e comés que vós m'ajau a fer procés*” (*Lo Sompni de Johan Johan*).

22.6.3.2. Les disjuntives inclusives o indiferents

Quan l'elecció entre una opció o una atra és indiferent, perque no són contradictòries, apleguem a les disjuntives inclusives. Per això, estes disjuntives admeten la coordinació entre més de dos membres.

Normalment la conjunció *o* apareix davant de l'últim terme coordinat (*Demana esgarradet, tellines o un plateret de cuixot*), encara que pot aparéixer davant de tots els tèrmen coordinats (*Demana esgarradet o tellines o un plateret de cuixot*), excepte del primer, puix llavors se convertix en exclusiva (*Demana o esgarradet o tellines o un plateret de cuixot, pero no les tres coses, que nos resultarà caríssim*).

Se denominen inclusives perque l'elecció, com és indiferent, pot no ser exhaustiva, és dir, que són possibles unes atres alternatives: *Demana esgarradet, tellines o qualsevol atre plat que t'abellixca: no mires el preu*.

A voltes les opcions no són excloents i llavors la conjunció *o* pren valor pròxim al copulatiu: *M'agraden els coches negres o els grisos, pero no els de color claret*.

Com que la locució *o...o* marca l'elecció entre dos membres contraposts, no és possible el seu us en les inclusives. Aixina, un enunciat com *Convida-la al teatre o al cine* no exclou uns atres plans, mentres que *Convida-la o al teatre o al cine* exigix triar necessàriament una d'estes dos opcions.

L'indiferència pròpia de les inclusives alcança el grau màxim en les disjuntives eixemplificatives, en les que les opcions presentades són únicament una mostra o

més justificable: *Mengen sense parar, ni encara que passaren fam en sa casa seria normal que tingueren tanta gana = Menjar tant és criticable i, més encara, quan no es passa fam en casa*. Estes oracions no imperatives pareixen més acostades a les concessives que les anteriors per una doble raó: l'opció preferible del primer element pròpia de les disjuntives ha d'interpretar-se ací en sentit lax, com a “opció més marcada, preferida per a la crítica”; i en segon lloc, perque les oracions concessives se caracterisen per senyalar una contraexpectativa o un comportament contrari a l'esperat socialment.

selecció d'una llista més ampla (*Les grans ciutats valencianes, com València, Alacant, Elig o Castelló*), i en les disjuntives denominatives, en les que es presenten dos o més alternatives per a nomenar un element, aclarint el seu significat: *L'objecte o complement directe és una funció sintàctica nuclear*.

22.6.4. Les conjuncions disjuntives

La conjunció disjuntiva per excel·lència en valencià és *o*, que es manté invariable encara que la paraula següent escomence per *o-* o *ho-*, sense transformar-se en *u*, com fa el castellà³⁷⁴ (*Eren chiquets o hòmens disfrassats; Pots protestar o obedir*). Esta conjunció aprofita tant per a les disjuntives exclusives com per a les inclusives, però únicament les exclusives poden construir-se per mig de la conjunció discontinua *o...o*, és dir, duplicant la conjunció *o*, que passa a aparéixer davant de cada una de les dos opcions possibles: *Gita't o vindrà el butoni = O et gites o vindrà el butoni*. Habitualment esta conjunció no va precedida de coma.

La disjuntiva *o* pot rebre el reforç emfàtic de l'adverbi *be*, principalment en les construccions exclusives, en correlació (*O be parles o be menges, pero no faces les dos coses a l'hora*) o sense: *Me pregunte si és valenciana o be és murciana*.

El reforç emfàtic no és possible en les disjuntives exclusives que indiquen una orde, les quals ja són emfàtiques per sí mateixa, motiu pel qual tampoc admeten la correlació *o...o*: *Calla't o t'expulse* (correcte)- **Calla't o be t'expulse* (incorrecte).

Els elements coordinats per *o* s'interpreten com a pertanyents a dos proposicions distintes, donant lloc a una oració composta: *Comprarem la llet en una tenda o (la comprarem) en un supermercat, segons lo que trobem primer; Me disfrassaré d'orso o (me disfrassaré) de vaquer*.

S'exceptuen les disjuntives eixemplificatives i les denominatives, per a les quals no és possible postular l'elisió d'elements recuperables a partir del primer terme. Aixina, *El valencià septentrional o castellanenc és un dialecte parlat en les comarques del nord* no equival a **El valencià septentrional és un dialecte o el castellanenc és un dialecte*.

La coordinació d'elements disjuntius ha d'ajustar-se a les condicions exigides per a la coordinació copulativa (vore epígraf 22.6.1.2), com ara el ser semànticament compatibles (**O et calles o la Gran Muralla està en la Índia*).

Són possibles també algunes coordinacions d'elements de diversa categoria gramatical (*Està ple d'hòmens vells o en algun alifac*) o que realisen funcions

³⁷⁴ A nivell oral i coloquial la conjunció disjuntiva *o* pot prendre la forma *u* davant de qualsevol vocal o consonant, però este fet no s'ha de traslladar a l'escriptura (*U u atre ho sabrà. Este u eixe és l'assessi. Sèt u huit. Una u dos. Blanc u negre*).

gramaticals diferents: *No admetem que nos tornen les sabates brutes o en una caixa oberta.*

22.6.5. Les construccions distributives

Quan els elements coordinats no constituïxen pròpiament opcions entre les que triar, sino que expressen simplement una alternança ordenada de dos elements pertanyents al mateix àmbit semàntic o pragmàtic ya no tenim una oració disjuntiva, sino una construcció distributiva, oracional o no. No obstant, ambdós classes estan pròximes i inclús compartixen conjuncions.

Les construccions distributives són sempre correlatives, pero, front a les disjuncions exclusives construïdes per mig de la locució discontinua *o...o*, les distributives no manifesten preferència per ningun dels elements coordinats.

Reconeixem dos classes fonamentals de locucions distributives:

- a) Les formades per elements diferents tenen valor alternatiu, és dir, que inclouen successivament els dos elements de la distribució. Són, principalment: *ara...adés, uns... atres, este...aquell*:

Unes voltes està trist, (unes) atres no para de riure.

“Ara salada, adés gelada, troben que bull” (Jaume Roig, Espill).

El moviment era continu: estos preparaven el dinar, eixos paraven taula, aquells escuraven els gots.

- b) Les locucions formades per la repetició d'un element poden tindre valor alternatiu, pero també valor exclusiu, de manera que el compliment d'un terme de la distribució implica l'exclusió de l'atre. Conformen correlacions de térmens iguals les següents: *ara...ara, adés...adés, be...be, be siga...be siga..., ya siga...ya siga, siga...siga* (o la seua variant per a contextos passats *fora...fora*):

Ara anava, ara venia, sense saber qué fer.

Adés ria, adés plorava, sense poder controlar la seua emoció.

“Li daven empentes, adés fent lo siure, adés fent lo caure en terra ab la creu” (Lo Passi en Cobles).

“Ara te'n dols, ara les vols” (Espill)

No patixques, que trobarem lloc per a dormir: be en un hotel, be en un hostal.

Fora en un hotel, fora en un hostal, estava segur que trobarien hostage.

Ya siga rostit, ya siga a la plancha, li encanta el pollastre.

Be siga ton pare, be siga ta mare, firmaran el document.

O siga en ma casa, o siga en la teua, nos hem de vore.

Ya siga ací, ya siga allà, treballar hem de treballar.

Be siga dalt, be siga baix, els gots s'alcen en l'escudeller.

En ocasions estes mateixes correlacions poden usar-se en valor disjuntiu i llavors admeten la correlació *o...o*:

(O) be tries la comoditat (o) be l'esforç, pero no podràs conseguir els teus objectius sense treballar de calent (valor disjuntiu).

Be (fora) pel fret, be (fora) pels nervis, tremolava sense parar (valor distributiu).

Ya ploga, ya ixca el sol, farem la faena (valor distributiu).

Prenen sentit pròxim al distributiu exclusiu les correlacions formades per un verp en subjuntiu que es repeteix en el segon terme:

Sigam nosatres, siguen ells, algú ha de guanyar.

Vaja yo, vages tu, hi haurà algú per a atendre'l.

22.6.6. Les oracions adversatives

La coordinació adversativa indica contraposició o contrast entre dos elements. El segon element, el que va introduït per la conjunció adversativa, és el terme semànticament més important. Per això és correcte un enunciat com ara *Estic cansat, pero m'abellix anar al cine: ves traent les entrades per Internet*, ya que la conclusió de l'enunciat (trau les entrades) és coherent en el terme semànticament principal, l'encapçalat per *pero* (m'abellix anar al cine). En canvi, **Estic cansat, pero m'abellix anar al cine: me posaré el pijama* és inacceptable, perque la conclusió és coherent en el terme dèbil, el primer (estic cansat).

A diferència de les construccions coordinades copulatives i disjuntives, les adversatives no admeten la recursivitat, és dir, que al segon terme, l'encapçalat per la conjunció adversativa, no se li pot afegir una atra contraposició:

Demanàrem sépia i creïlles i una bona cerveseta (correcte).

**Estic cansat, pero m'abellix anar al cine, pero no vullc gastar-me diners* (incorrecte).

22.6.7. Les conjuncions adversatives

Les principals conjuncions adversatives són *pero* i *sino*, esta última reservada a contextos negatius.

22.6.7.1. La conjunció *pero*

*Pero*³⁷⁵ contrapon a un element inicial un terme segon, el qual no és pròpiament contrari al terme inicial, pero sí a una inferència que s'obté d'aquell. Aixina, en *És ric, pero és molt agarrat*, trobem que ser agarrat no és contrari a ser ric, pero sí és contrari a una inferència com “me convidarà a dinar”, que podem extraure del primer membre “és ric”.

Esta conjunció pot introduir elements de diverses categories, com ara oracions (*Cobra poc, pero sap administrar-se molt be*), sintagmes adjectius (*És lleig, pero simpàtic*), preposicionals (*Té únicament dos camisetes, pero de marca*) o adverbials (*Treballa eficaçment, pero molt espayet*).

Normalment no coordina sintagmes nominals, a no ser que estiguen quantificats (*Hi han poques avespes, pero moltes formigues*) o tinguen valor atributiu, com en *Estic preocupat: són responsables, pero (són) empleats i miraran pel seu interés*.

Situat a l'escomençament d'un oració, funciona com a conector discursiu: *En este cas tot se resolgué favorablement. Pero no sempre les coses ixen tan be: el més passat la mateixa imprudència acabà tràgicament*.

22.6.7.2. Conjuncions sinònimes de *pero*

Algunes conjuncions o locucions poden funcionar com a sinònimes de *pero* en alguns contextos:

a) *A soles que, solament que*: prenen valor adversatiu restrictiu quan van precedides per pausa, en cas contrari funcionen com a condicionals i duen subjuntiu.

Estes locucions adversatives no contradiuen el primer element, pero el matisen, invalidant la seua capacitat argumentativa, segons s'observa en el següent diàlec:

A.- Me canviaré les sabates noves per a anar cómodo.

B.- Puix ahir anares per casa en sabates.

³⁷⁵ La forma aguda *però* que donen alguns gramàtics no existix en valencià, que sempre ha dit *pero*, plana o sense accent prosòdic segons els casos. No obstant, en algun cas, per fonètica sintàctica, pot aparéixer una forma “peró”, en -o tancada, que no s'ha de traslladar a l'escriptura.

A.- *Sí, en sabates, a soles que en sabates velles.*

- b) *Que no.* Opon un terme a un altre, destacant la diferència semàntica entre ambdós per a corregir una inferència errònea:

A.- *Convencerem a Quelo sense problemes perquè és un sant.*

B.- *Un sant, que no un bovo.*

- c) La conjunció concessiva *encara que* pot funcionar com a adversativa. En aixe cas ya no indica un obstàcul o una expectativa contrària per al compliment de la principal, com fan les concessives, sino que indica un terme contrapost a l'inicial i coherent en la conclusió final:

Encara que està plovent, eixiré a córrer (oració concessiva).

Està plovent, encara que (=pero) eixiré a córrer: he de posar-me en forma.

- d) La conjunció *mes*, sinònima de *pero*, era molt comuna en els texts clàssics (en la llengua antiga solia prendre la forma *mas*) i encara està viva en la llengua actual:

Tenia molta sòn, mes no volia gitar-se.

22.6.7.3. La conjunció sino

La conjunció *sino* presenta una informació afirmativa incompatible en la negació, implícita o explícita, del primer membre. Les construccions encapçalades per *sino* es denominen adversatives exclusives perquè exclouen el primer element afirmant el segon en conte d'aquell: *No estan trists, sino despagats*. El primer element pot estar implícit: *No vullc sino la teua amistat*.

*Sino*³⁷⁶ sol introduir un sintagma, siga nominal (*No he segut yo, sino ta germana*), adjectival (*No és exactament agraciat, sino atractiu*), preposicional (*No viu en Alcoy, sino en Elig*) o adverbial (*No vindrà hui, sino demà*).

El terme de la conjunció també pot ser un participi, un infinitiu (*No vullc discutir, sino raonar*) o un gerundi (*No està plorant, sino gemecant*).

Quan introduïx un sintagma que du un verp en forma personal presenta la forma *sino que* o *sino...que*: *No et demane que em dones la raó, sino que m'escoltes únicament; No et demane que em dones la raó, sino únicament que m'escoltes*.

No ha de confondre's la conjunció adversativa *sino* adés descrita en **si no**, seqüència formada per la conjunció *si* seguida de l'adverbi de negació *no*:

³⁷⁶ Antigament podem trobar-la grafada *si no*. La forma *sinó* que donen alguns gramàtics només se pot donar per fonètica sintàctica i no s'ha de traslladar a l'escriptura.

Si no ho fas tu, no ho podrà fer ningú.

Me pareix una situació rara, si no perillosa (=quan no perillosa).

Per si no teniem prou, ara nos donen esta mala notícia.

Si vols vindre, be, i si no, també.

Ha de notar-se que en estos casos el segon element de la seqüència –la negació *no*– és tònic, mentres que la conjunció adversativa *sino* és generalment àtona.

22.6.7.4. Unes atres conjuncions

a) El comparatiu *més que* s'utilisa també en funció adversativa. En eixe valor presenta dos usos diferents: si el primer terme va implícit i té sentit negatiu, esta locució equival a *sino*: *No em dona més que maldecaps*; en canvi, si el primer membre està explícit, és el terme introduït per *més que* el que pren valor negatiu: *És de color vert, més que blau = No és de color blau, sino vert*; *Volia obligar-la, més que convèncer-la = No volia obligar-la, sino convèncer-la.*³⁷⁷

b) La locució conjuntiva *mentres que* indica una comparació contrastiva entre dos elements: *Enric treballa de matí, mentres que yo vaig de vesprada*; *Hui s'ha quedat tot lo dia en casa, mentres que ahir no va parar en torreta.*

L'adverbi *mentres*, en canvi, no sol amprar-se en valor adversatiu, sino temporal: *Mentres treballe, escolte música.*

22.6.7.5. Conectors discursius adversatius

Alguns conectors discursius expressen un sentit de contrast o oposició pròxim a l'adversatiu:

a) *No obstant*³⁷⁸ és el conector adversatiu principal, tant pel seu us habitual en la llengua clàssica, com pel seu caràcter general que li permet expressar diversos

³⁷⁷ En la llengua antiga la locució *mas que* equivalia, segons els casos, a *pero que* (*Digau a aquell qui us tramet a mi lo que yo he fet és per cortesia, mas que tinga be sment a sí mateix, car axí com he fet dels altres altre tal faré d'ell: Tirant lo Blanch*), a *sino que* (*Les altres dones e deesses agenollaven se davant la Sibilla e recaptaven li gràcia que no morís, mas que la sentència fos mudada en açots: Tirant lo Blanch*) o a *encara que* (*E qui ab coltell o ab altres armes nafrarà altre en les cases on Nós estiam o alberguem, e Nós no y siam, mas que siam en la vila o el loch, pac per pena M solidos. Furs de València*). Esta última encara es conserva en la forma *mes que* i dialectalment en la forma arcaica originària.

³⁷⁸ En valencià no s'utilisa la conjunció *pero* en funció de conector discursiu adversatiu sinònim de *no obstant*, com alguna gramàtica arplega, a pesar de que esta inadequació ha segut senyalada ya per diferents gramàtics valencians. Frases com **Joan, però, no sabia res de tot això* o **Joan no*

matisos d'oposició, com ara la restricció (*L'equip ha demostrat una falta d'espenta preocupant. Devem, no obstant, donar-li una altra oportunitat*), el contrast (*Digué que ho tindria preparat per a hui. No obstant, encara no ha mamprés la faena*) o la comparació (*Yo m'esforce per mantindre l'harmonia en casa. Ell, no obstant, sempre està buscant la confrontació*).

- b) No és valenciana la forma **nogensmenys*, introduïda en alguna gramàtica i totalment desconeguda tant en els texts antics com en la llengua actual.

En canvi, sí són propis de la nostra tradició escrita els connectors *no contrastant*, *no res menys*³⁷⁹ i *empero*, els quals, a pesar de ser arcaics, podran utilitzar-se com a sinònims de *no obstant* quan siga necessari variar el connector principal per motius estilístics i en un llenguatge formal o tècnic:

Segons les enquestes, guanyarà el “no” al rescat europeu. No obstant / No contrastant / No res menys / Empero, a voltes els sondejos s'enganyen.

- c) *En canvi* s'utilisa per a expressar el contrast entre dos elements:

Hui s'ha quedat en casa. En canvi, ahir no va parar en torreta (contrast).

Enric treballa de matí; yo, en canvi, treballe de vesprada (comparació contrastiva).

- d) Indiquen també contrast els connectors *pel contrari*, *al contrari* i *per contra*:

A mi m'encanta cuinar. A mon pare, pel contrari / al contrari / per contra, no li agrada gens.

22.6.8. Les oracions ilatives

Les oracions ilatives indiquen en el segon membre la conseqüència lògica o natural derivada de les accions senyalades pel primer. Expressen, per tant, una relació causa-efecte, pero a diferència de les condicionals, la causa no és hipotètica i, inversament a les causals, el membre que porta la conjunció no és el que indica la causa, sino el consecutiu o ilatiu: *Tinc set, aixina que em faré una cerveseta en el bar.*

sabia res de tot això, però són alienes al valencià i inadmissibles. Igualment, alguns gramàtics aporten la conjunció adversativa *tanmateix*, inexistent tant en la llengua clàssica com en l'actual.

³⁷⁹ El sentit més comú de *no res menys* era un valor aditiu o emfatisant. És, per eixemple, el valor principal que pren en el *Tirant lo Blanch*. No obstant, front a lo que sosté Pompeu Fabra, que no la contemplà en la normativa catalana, també coneix un us adversatiu en els texts valencians, present, per eixemple, en el *Liber Elegantiarum* de Joan Esteve. També pareix tindre valor adversatiu en uns atres texts, com ara en la Carta de Joan de Borja a son pare Alexandre (1493): *axí nols done vostra santedad culpa, que, quant alguna culpa tengués, yo en açò no seria dels; no res menys, yo he manat a Artés vaja aquí e ja és partit per a embarcarse a Alacant.*

Les construccions coordinades ilatives se diferencien de les subordinades consecutives perquè estes senyalen una conseqüència derivada de l'expressió d'un grau, magnitud o quantitat: *Estava tan cansat que dormí tota la nit d'una sonada.*

Hi ha discussió sobre si les oracions ilatives són coordinades o subordinades. Ací les incloem entre les coordinades perquè presenten algunes característiques pròpies de la coordinació, com ara el rebuig de la recursivitat, és dir, l'impossibilitat per a coordinar-se (**Tinc set, aixina que em faré una cerveseta i aixina que me la faré doble*: incorrecte) i l'obligatorietat d'anar pospostes (**Aixina que em faré una cerveseta, tinc set*: incorrecte).

Les conjuncions i locucions ilatives tenen la particularitat de que poden unir dos segments conversacionals sancers, en conte de dos oracions: *Mamprengueren l'assemblea, pero els veïns no paraven d'enviar missatges pel mòbil i mantenien conversacions paraleles entre sí: que si la porta del garaig, que si la llum...; aixina que el president hagué de cridar finalment a l'orde.*

22.6.9. Les conjuncions ilatives

Les oracions ilatives en valencià van introduïdes per les locucions *aixina que* (i la seua variant en desús *així que*), *en tal manera que*, *de tal manera que*, *de manera que*, *en tal forma que*, *de tal forma que* i *de forma que*, totes les quals rigen indicatiu:

*El dilluns tinc hora en el mege, **aixina que** no podré assistir a l'encontre.*

*Estic fart, **aixina que** no contes en mi.*

*Estem en juliol, **en tal manera que** ya s'han acabat els entrenaments.*

*Vivim en el camp, **de tal manera que** no tenim problemes de contaminació.*

*Ya he acabat de llegir el llibre, **de forma que** pots tornar-lo a la biblioteca.*

Excepte *aixina que* totes estes conjuncions poden regir subjuntiu en valor consecutiu final. El següent parell d'exemples mostra la diferència entre la funció ilativa i la consecutiva final:

L'home preparà un molt bon testament, de manera que, quan ell faltà, sa muller vixqué sense preocupacions (ilativa).

L'home preparà un molt bon testament, de tal manera que sa muller no tinguera que preocupar-se pels diners si ell faltava (consecutiva final: li'l preparà per a que no es preocupara).

Igualment, llevat de *aixina que*, estes conjuncions adquirixen valor purament consecutiu quan rigen indicatiu, però van situades en el primer membre de l'oració:

*Escriu **de tal manera que** no podré llegir la nota.*

Protestà de tal forma que li feren cas en seguida.

22.6.10. Conectors discursius ilatius

Funcionen com a conectors ilatius *puix* (i la seua variant, poc freqüent, *aixina puix*), *llavors*, *conseqüentment*, *en conseqüència*, *consegüentment*, *per consegüent*, *per tant* i *per lo tant*.³⁸⁰

*Els accidents de trànsit han baixat considerablement des de l'entrada en vigor del carnet per punts i la Direcció General de Trànsit, **per consegüent**, pensa continuar per eixe camí.*

*La chiqueta ho ha passat de lo més be en l'excursió i ha vengut, **puix**, entusiasmada.*

*Vens a vore'm: **puix** yo t'òbric la porta.*

Ademés, *puix* presenta valors discursius diversos. Els principals són:

a) el valor polèmic o contrastiu, quan respon en sentit contrari a l'intervenció anterior:

A.- Trobe que Toni no vindrà al viage.

B.- Puix a mi em digué que li abellia molt vindre.

En ocasions el valor polèmic recalca la falta de pertinença d'una pregunta:

A.- ¿Cóm has conseguit tan bon resultat?

B.- Home, puix esforçant-me al màxim.

b) el valor fàtic, que ajuda a mantindre obert el canal de comunicació:

A.- ¿Qué vols per a dinar?

B.- Puix... no ho sé encara, deixa'm pensar un poquet.

c) el valor de contraexpectativa o sorpresa: *¿Veus quin almorzar més bo? Puix l'he preparat yo mateixa.*

³⁸⁰ Fa sigles que la conjunció *doncs* és arcaica en valencià i no té sentit seguir arplegant-la com a forma viva en les gramàtiques valencianes.

22.7. LES ORACIONS COMPOSTES SUBORDINADES

22.7.1. Les oracions condicionals

22.7.1.1. Concepte

Les oracions condicionals indiquen una causa hipotètica en l'oració subordinada, la qual, en cas de complir-se, provoca una determinada conseqüència en la principal, segons s'observa en els exemples següents: *Si plou* (oració subordinada que expressa la causa hipotètica), *me quedaré en casa* (oració principal que expressa la conseqüència). Per tant, en les oracions condicionals la realització de l'oració principal (coneguda com a apòdosis), depèn del compliment de l'hipòtesis expressada per la subordinada (coneguda com a pròtasis).³⁸¹

22.7.1.2. Classes d'oracions condicionals

El compliment de l'oració principal pot presentar-se subjecte a diversos graus de provabilitat, lo que dona lloc a tres classes d'oracions condicionals:

- a) Les condicionals reals destaquen la relació necessària entre la condició i l'efecte. És dir, posen l'accent en que si es complix la condició, se realitzarà en seguretat la principal, de manera que el contingut de la principal se presenta com a provable: *Si em toca la loteria, me compraré un coche nou.*
- b) Les condicionals eventuais o possibles presenten el contingut de la principal com una conjectura, d'a on s'origina un matis d'improvabilitat: *Si em tocara la loteria, me compraria un coche nou; Si Enric estiguera ací demà, m'ajudaria; Si Enric estiguera en casa, podria anar preparant ya el dinar, pero no sé si haurà arribat.*

Les oracions eventuais poden formular-se en contexts en els que la situació comunicativa desfà la conjectura i llavors se desprèn l'incompliment de la principal: *Si Enric estiguera ací ara, nos ajudaria, pero hem d'apanyar-nos a soles.*

Se conserven algunes expressions en les que el segon terme de les oracions eventuais no du futur hipotètic, com és habitual, sino pretèrit imperfecte de subjuntiu: *Si fora d'ell, no ho cuidara (= cuidaria) tant.*³⁸²

³⁸¹ Com remarca Guinot (*Gramàtica normativa de la llengua valenciana*, pàgina 381), els noms d'oració principal i subordinada no responen a la seua significació, sino a la seua estructura gramatical, ya que semànticament la subordinada és inclús més important, en el sentit de que el compliment de la principal depèn d'ella. En canvi, sintàcticament, la subordinada no té autonomia i ha d'aparèixer junt a la principal.

³⁸² Està relacionat en est us la conservació del valor hipotètic del pretèrit imperfecte de subjuntiu del verb *ser* (*fora*), que ha donat origen a l'expressió de desig *fora cas*.

- c) Les condicionals irrealis o contrafactuals, referides al passat, presuponen l'incompliment de la principal: *Si hagueres estudiat més, hauries aprovat l'examen* (pero has suspés); *Si haguera acabat els estudis, tindria un bon treball.*

22.7.1.3. Correlacions temporals i modals

El modo i el temps verbal de les oracions subordinades condicionals encapçalades per *si* no depenen de ningun element de la principal, sino que abds oracions se mantenen relativament independents respecte al temps i al modo. Existixen, per tant, moltes possibilitats de combinatòria temporal i modal entre principal i subordinada, encara que hi han algunes correlacions prototípiques, que es mostren en els següents exemples:

<i>Classe de condicional</i>	<i>Prótasis (oració subordinada)</i>	<i>Apòdosis (oració principal)</i>	<i>Eixemples</i>
Real	Present	Present Futur imperfecte Imperatiu	<i>Si plou, me quede en casa.</i> <i>Si plou, me quedaré en casa.</i> <i>Si plou, queda't en casa.</i>
Eventual	Pretèrit imperfecte de subjuntiu	Futur hipotètic	<i>Si demà ploquera, me quedaria en casa.</i> <i>Si ara estiguera plovent, me quedaria en casa, pero, com que no plou, me'n vaig.</i>
<i>Classe de condicional</i>	<i>Prótasis (oració subordinada)</i>	<i>Apòdosis (oració principal)</i>	<i>Eixemples</i>
Irreal	Pretèrit plusquamperfecte de subjuntiu	Futur hipotètic compost o pretèrit plusquamperfecte de subjuntiu	<i>Si ahir haguera plogut, m'hauria quedat en casa.</i> <i>Si ahir haguera plogut, m'haguera quedat en casa.</i>

22.7.1.4. *Les condicionals de l'enunciat i de l'enunciació i les correlacions temporals*

i. Introducció

El quadro anterior arreplega les correlacions temporals prototípiques. Aixina, és habitual que el compliment d'una condició real, presentada com a provable, se situe en el futur i per això és natural que en l'oració principal aparega el futur, el present (que en valencià pot tindre valor futur) o l'imperatiu (que es complix en el futur).

No obstant, són també possibles les condicions reals referides al passat, com en: *Si tenia formage blanquet, sempre me'n donava*. D'esta forma, les possibilitats combinatòries se multipliquen, pero no són iguals en totes les condicionals. Com en unes atres subordinades (causals, finals o concessives), en les condicionals podem distinguir entre oracions condicionals de l'enunciat i condicionals de l'enunciació, distinció que es reflectix en possibilitats temporals diverses per a una i atra classe.

ii. Correlacions temporals en les condicionals de l'enunciat

Les condicionals de l'enunciat són les condicionals prototípiques. En elles s'indica una suposició o una causa hipotètica del compliment de la qual depén que l'efecte de la principal siga possible o no:

Si el dimecres tinc festa, aniré al trinquet.

Si ix tart de treballar, no aplegarà a hora.

Si s'entera, s'enujarà.

Si em toca la loteria, agarre vacances indefinides.

Els dos térmens de les condicionals prototípiques presenten una ampla varietat de combinacions temporals entre la subordinada i la principal. La restricció principal és que si la subordinada es referix al present, la principal no pot referir-se al passat, puix l'efecte no pot ser anterior a la causa.

En oracions coloquials com *Si ho sé, no hauria eixit de casa hui* no es transgredix realment esta regla, puix el present d'indicatiu del verp *ser* de la subordinada remet realment a un estat del present que s'origina en el passat i equival a *Si ho haguera sabut, m'hauria quedat en casa hui*.

Són possibles, per tant, combinacions diferents de les prototípiques observades en el quadro superior, com ara:

<i>Classe d'oració</i>	<i>Subordinada</i>	<i>Principal</i>
	Referència temporal passada	Referència temporal passada
Real	Pretèrit imperfecte <i>Si realment fea això,</i>	Pretèrit imperfecte <i>mereixia un castic.</i>
Real	Pretèrit perfecte simple <i>Si realment feu això,</i>	Pretèrit perfecte simple <i>mereixqué eixe castic.</i>
Real	Pretèrit imperfecte <i>Si realment fea això,</i>	Pretèrit perfecte simple <i>mereixqué eixe castic.</i>
Real	Pretèrit perfecte simple <i>Si realment feu això,</i>	Pretèrit imperfecte <i>mereixia eixe castic.</i>
Real	Passat pròxim <i>Si ha fet això,</i>	Passat pròxim <i>s'ha guanyat un bon castic.</i>
Irreal (coloquial)	Present <i>Si ho sé,</i>	Pretèrit plusquamperfecte de subjuntiu <i>no haguera eixit de casa hui.</i>
Irreal (coloquial)	Present <i>Si ho sé,</i>	Futur hipotètic compost <i>no hauria eixit de casa hui.</i>

<i>Classe d'oració</i>	<i>Subordinada</i>	<i>Principal</i>
	Referència temporal passada	Referència temporal present
Real	Pretèrit perfecte simple <i>Si suspengué l'examen per la meua culpa,</i>	Present <i>ho lamente sincerament.</i>
Real	Pretèrit imperfecte <i>Si suspenia sempre per la meua culpa,</i>	Present <i>ho lamente sincerament.</i>
Irreal (Construcció expressiva coloquial)	Pretèrit plusquamperfecte de subjuntiu <i>Si haguera guanyat el premi,</i>	Pretèrit imperfecte <i>ara mateixa estava ya en Eivissa</i>
	Referència temporal passada	Referència temporal futura
Real	Passat pròxim <i>Si s'ha copiat en l'examen,</i>	Futur imperfecte <i>s'arrepennirà.</i>
Real	Passat pròxim <i>Si s'ha deixat la carrera,</i>	Futur perfecte <i>s'haurà arrepennit ans de complir els trenta.</i>
	Referència temporal present	Referència temporal present
Real	Present <i>Si Ampar diu alguna cosa,</i>	Present <i>ell ho confirma, porque no té personalitat.</i>

<i>Classe d'oració</i>	<i>Subordinada</i>	<i>Principal</i>
	Referència temporal futura	Referència temporal futura
Real	Present <i>Si demà Ampar diu que sí,</i>	Futur <i>ell també ho dirà.</i>
Eventual	Present <i>Si demà Ampar diu que sí,</i>	Futur hipotètic <i>ell també ho diria.</i>

iii. Condicionals de l'enunciació

Junt a les condicionals de l'enunciat trobem també diverses classes de condicionals de l'enunciació o condicionals discursives, que presenten característiques pròpies. Totes elles tenen en comú que estableixen unes circumstàncies baix les quals és pertinent la realització de l'apòdosis per part del parlant o de l'oient. Inclouen:

a) Les invitacions o permissos formulats al receptor de manera indirecta: *Si estàs cansat, ahí tens cadira; Si tens fret, tinc una tovalleta en el coche; Si et torna a insultar, pots dir-li-ho a la professora.*

En estes condicionals la referència temporal de la subordinada i de la principal han de remetre al present o al futur per a que l'invitació o suggerència siga viable: *Si estàs cansat* (present), *ahí tens un sofà* (present); *Si demà estigueres cansat* (futur), *tindràs un sofà a la teua disposició* (futur).

Si la referència temporal és passada, l'acte de parla ja no s'interpreta com una invitació, sino com una recriminació: *Si estaves cansat, tenies un sofà a la teua disposició, ara no et queixes.*

b) Les condicionals d'obligació futura: indiquen una orde cap a l'oient o be una promesa del parlant: *Si aproves el curs, te compraré el rellonge; Si vols aplegar a temps, afanya't; Si aplega ans d'hora, que espere a la porta.*

c) Les condicionals epistèmiques, illocutives i valoratives senyalen les condicions que justifiquen l'afirmació de l'oració principal per part de l'oient: *Si les llums estan enceses, estan en casa; Si vingué en tren, ha d'estar molt cansat; Si està jubilada, és que té més de xixanta anys.*

Podem observar que en *Si les llums estan enceses, estan en casa* la condicional no expressa la causa hipotètica de que estiguen en casa, sino la causa de que el parlant ho manifeste. Equival, per tant, a *Si les llums estan enceses, han d'estar en casa.*

En este grup s'inclouen expressions de cortesia com *Si em permet, Si fora tan amable, Si no és demanar massa...*; de comentari llingüístic (*Si és correcta l'expressió, Si es diu aixina, Si he pronunciat adequadament, Si resumim lo expost anteriorment...*); i de modèstia o atenuació de l'afirmació: *Si no m'enganye, Si no estic equivocat...*

També pertanyen ad este grup les condicionals que establixen les circumstàncies baix les quals se realisa una valoració: *Si estàs feliç, llavors (puc dir que) feres be en trencar eixa relació*. Les condicionals epistèmiques presenten major llibertat de correlació temporal, de manera que la referència de l'apòdosis pot remetre inclús a un moment anterior a la de la pròtesis, com s'observa en l'últim eixemple.

iv. Restriccions temporals en la subordinada

Alguns temps verbals són inadmissibles en les subordinades de les condicionals. Concretament, són incorrectes en valencià:

a) La construcció *si* + futur imperfecte/futur perfecte:

**Si demà farà bon orage, anirem a la plaja* (incorrecte).

La perífrasis *anar + a + infinitiu* és admissible únicament quan predomina clarament el valor d'intenció o planificació sobre el futur, és dir, en construccions polèmiques o temàtiques, en les que la subordinada reprén un enunciat anterior o es deduïx de la situació comunicativa:

Si vas a criticar-me, fes-ho ya.

Deixa de fer el borinot: si anem a participar, haurem de preparar-nos be.

b) La construcció *si* + futur hipotètic/futur hipotètic compost:

**Si voldries, m'ajudaries* (incorrecte); **Si hauria estudiat, hauria aprovat l'examen* (incorrecte).

c) És desconegut en valencià actual l'us de *si* + imperfecte d'indicatiu en conte del de subjuntiu en la pròtesis de les condicionals eventuais:

**Si estava ací, nos ajudaria* (incorrecte) → *Si estiguera ací, nos ajudaria* (correcte).

22.7.2. Les conjuncions condicionals

Com havem vist adés, la conjunció condicional més important és *si*, pero n'hi han moltes més: *sempre que, mentres, com, posat que, si no, mentres no, en tal que, en*

*que, només que o a soles que, suponent que, si és que, donat que, a condició de que...*³⁸³

a) *Sempre que / sempre i quan* + subjuntiu:³⁸⁴ indiquen un requisit d'inexcusable compliment i equivalen a *a soles si, només si, sols si* + indicatiu. Estes locucions remarquen la relació de dependència de la principal respecte de la subordinada i s'utilisen en contexts positius en els que el compliment de l'apòdosis és desijable o favorable.

Sol presentar l'orde apòdosis + pròtasis:

Te pujaré el sòu sempre que t'ho hages guanyat.

Podeu utilitzar l'ordenador sempre i quan el tracteu be.

b) *A soles que / solament que / només que / en tal que / en que* + subjuntiu: indiquen la condició mínima per al compliment de la principal:

A soles que et vera entrar per la porta, eixiria corrent.

Podrà participar qualsevol ciutadà en tal que residisca en València.

En que hi haja beguda, anirà a la festa.

Quan la subordinada és temporalment posterior a la principal, *en tal que*³⁸⁵ pren un matís final: *Faré qualsevol sacrifici, en tal que estigues content*. En este sentit final se constrüix en infinitiu quan el subjecte de la principal i de la subordinada és el mateix: *Està disposat a qualsevol cosa en tal de trobar un treball*.

En que necessita anar acompanyat d'un element que indica una quantitat implícita (com els verps *bastar* o *conformar-se*, o l'expressió *tindre prou*) o explícita (com els numerals):

No cal que sigues el millor de la classe: en que aproves, me conforme.

En que caigueren quatre gotes se regaria l'hort.

c) Indiquen una excepció d'hipotètic compliment *excepte si* + indicatiu i *a no ser que* + subjuntiu:³⁸⁶

³⁸³ Són arcaiques les formes *sols que, tota vegada que* i *totes vegades que*, estes dos últimes equivalents a l'actual *sempre que*.

³⁸⁴ També és acceptable en este valor la locució *a condició de que*.

³⁸⁵ No té tradició clàssica, pero està molt estesa.

³⁸⁶ No és correcta la locució *a menys que*, que alguna gramàtica arreplega, puix és un calc del castellà "*a menos que*". La forma clàssica era *menys que* + subjuntiu. És recomanable usar les formes vives sinònimes *excepte si, a no ser que* en conte de *menys que*, si be esta és acceptable en registres molt formals. No són acceptables les locucions **llevat que, tret que* + subjuntiu, que no

*L'equip baixarà a segon divisió, **excepte si** guanya tots els partits que resten i els seus rivals no trauen més de dos punts.*

*Els estudiants faran folga **a no ser que** es retire el pla de Bolonya.*³⁸⁷

d) Contràriament a *sempre que*, la conjunció *com* + subjuntiu alça expectatives negatives i és molt usada en amenaces i advertències. Apareix en primera posició:

***Com** seguixques aixina, me perdràs.*

***Com** no t'esforces més, no tens res a fer.*

e) *Mentres* + subjuntiu:

Mentres no reclame oficialment, que es queixe lo que vullga.

Mentres tingam treball, no podem queixar-nos.

La variant *mentres que* no s'utilisa tant en sentit condicional:

Mentres que tingam treball, no podem queixar-nos.

Mentres que no em demane perdó, no l'he de perdonar.

En ocasions s'utilisa *mentrimentres* en un valor emfàtic:

Mentrimentres puga, aniré a visitar-lo cada estiu.

f) *En cas de que* / *En cas que* + subjuntiu (o *En cas de* + substantiu/infinitiu) s'ampra principalment per a referir-se als casos hipotètics contemplats per una normativa o per a contrariar una expectativa:

En cas d'incendi, utilisen l'eixida d'emergència (l'expectativa desijable és que no hi haja ningun incendi).

Te permetran passar sense problemes, pero en cas que et demanaren alguna acreditació, tin el meu carnet (l'expectativa és que no li demanen l'acreditació).

En cas de que els veïns se retarden sistemàticament en el pagament de les quotes, perdran el dret de votació en la Junta.

tenen tradició clàssica. No direm, per tant, **Anirem d'excursió, tret que ploga*, sino *Anirem d'excursió a no ser que ploga; Anirem d'excursió, excepte si plou; Anirem d'excursió, si no plou*. No s'han de confondre estes locucions incorrectes en les locucions preposicionals correctes *llevat de* o *llevant de* i *tret de*, que no van seguides de verp, sino d'un element que es deixa a banda: *Llevat de les bresquilles m'agraden totes les fruites; Tret d'açò, tot lo atre està be*.

³⁸⁷ Informativament abdós locucions no són totalment equivalents: *excepte si* rig indicatiu, lo qual otorga gran força comunicativa a la subordinada i fa que tinga un us prou restringit, puix el seu valor d'excepcionalitat choca en la força que li dona l'indicatiu. *A no ser que* s'usa de manera més general i, com que rig subjuntiu, és apta també per a les condicionals modalisades que indiquen una amenaça o una orde: *Te suspendré, a no ser que t'esforces més*.

Precisament pel seu matís d'expectativa defraudada forma part de l'expressió *En cas de no ser aixina*:

Hauràs d'ingressar-me els diners en el termini estipulat. En cas de no ser aixina, prendré les mides necessàries.

22.7.3. Unes altres construccions condicionals

També indiquen condició unes altres estructures d'orige divers:

- a) *Posat que* + subjuntiu: **Posat que** *ixquera el sol, aniríem a la playa; Posat que siga veritat, haurem de reaccionar d'alguna forma.*
- b) *Si és veritat que* + indicatiu: té valor temàtic, puix l'hipòtesis arreplega un enunciat anterior o compartit per l'oyent (*Si és veritat que hi ha una oferta tan bona, no la podem deixar escapar*).
- c) *Suponent que* + indicatiu/subjuntiu: **Suponent** *que saps anar, anem a fer-te cas; Suponent que el dumenge estigues bo, ¿m'acompanyaràs al cine?*
- d) *Posant per cas* + indicatiu/subjuntiu: *Posant per cas que guanyara el premi, faria un viatge al voltant del món; Posant per cas que no tingué mala intenció, encara el podré perdonar.*
- e) Els gerundis i participis absoluts: *Intentarem traure a la llum les seues falsetats i, descoberts en sa mentira, no tindran més remei que contar la veritat; Venint tu a ajudar-nos, estem tranquils.*
- f) Té sentit condicional l'expressió *yo de tu/yo de vosté, yo d'ella, yo de vosatros...*, usada generalment per a donar consells: *Yo de tu no vendria ta casa, la llogaria.*
- g) En canvi no tenen sentit pròpiament condicional les oracions introduïdes per *si* que no expressen hipòtesis, sino que s'ampren per a destacar la veritat o la falsetat de l'oració principal:

Si és cert que tu eres un bon mege, yo també soc un bon professional.

Si això és valencià, yo soc un extraterrestre.

- h) Algunes locucions compostes per *si* més una atra conjunció subordinant combinen els valors d'abdós partícules:

Gemecava com si estiguera morint-se (valor condicional i comparatiu).

Agarra el paraigües per si plou (valor condicional i causal).

- i) La construcció discontinua *que...que* té valor disjuntiu i condicional a l'hora en enunciat com *Que estàs cansat, te quedes en casa; que no, te'n vens en nosatros.*

22.7.4. Les oracions causals

22.7.4.1. Concepte

En estes oracions el terme introduït per la conjunció causal (*perque* o una sinònima) expressa el motiu que provoca l'efecte expressat per l'atre terme. En les causals la proposició subordinada (la que indica la causa) és anterior a la principal (la que indica l'efecte), a diferència de les finals, en les que el terme subordinat final és posterior al principal.

En l'oració causal *Ha aprovat l'examen porque ha estudiat molt* el fet d'estudiar molt és anterior a aprovar l'examen, mentres que en la final *Estudia per a trobar treball* el membre subordinat (trobar treball) és posterior en el temps al principal (estudiar).

22.7.4.2. Causals de l'enunciat i causals de l'enunciació

Les oracions causals també coneixen dos classes de construccions: les de l'enunciat i les de l'enunciació. Les oracions causals de l'enunciat, també nomenades causals de causa real, indiquen el motiu que origina l'efecte expressat per la principal: *S'ha aprimat porque fa molt d'eixercici*.

En canvi, les causals de l'enunciació tenen valor argumentatiu i expressen el motiu que permet emetre l'oració principal o be justifiquen un comportament o instrucció cap a l'oyent:

(Trobe / Crec que) Estan en casa, porque tenen les llums enceses.

Me'n vaig a dormir, que estic cansat.

Ya que estàs ací, ajuda'm a fer el dinar.

22.7.4.3. Les subordinades causals, els complements circumstancials i les oracions d'infinitiu

Les subordinades causals de les oracions compostes presenten la particularitat d'estar molt acostades als complements circumstancials de les oracions simples. Aixina, el complement circumstancial causal de *He vengut per les rebaixes* no es diferencia molt de l'oració subordinada causal de *He vengut porque esteu de rebaixes*.

Entre l'oració composta i l'oració simple es situen com a grau intermig les oracions complexes d'infinitiu, que no van encapçalades per una conjunció (*perque*), sino per la preposició *per*: *L'han castigada per aplegar tart a casa*. Ademés, en algunes construccions l'oració causal ve regida per un element concret de l'enunciat principal, motiu pel qual alguns autors les consideren també complexes (i no compostes). Quan

estes subordinades duen un verb conjugat i no un simple infinitiu, la preposició *per* apareix contigua a la conjunció *que* i s'escriuen separades (vore 7.3.3):

Ha manifestat el seu interès per reviscolar l'economia.

Ha manifestat la seua preocupació per que l'economia millore.

22.7.4.4. El modo en les oracions causals

Les oracions causals se construïxen casi exclusivament en indicatiu. A soles porten subjuntiu en certs casos:

- a) En les construccions de causa exclosa (*no perque...sino*), quan se nega una causa anterior que es considera no efectiva, substituint-la per la causa efectiva corresponent:

A.- Veig que t'has enfadat per la meua mentira.

B.- No estic enfadat perque m'hages mentit, sino perque no confies en mi.

- b) En les causals de matís concessiu, en les que s'invalida una causa determinada, negant la seua eficàcia com a obstàcul:

No perque crides més tindràs la raó → Encara que crides més, no tindràs la raó.

¿Te quedaràs perque ella t'ho ordene? → Encara que t'ho ordene ella, no necessites quedar-te.

- c) En les oracions desideratives o de dubte que focalisen la causa:

Espere que continues ací perque estigues a gust i no perque et sentes obligat.

Dubte que ho faça perque estiga convençut, sino perque no té més remei.

- d) Quan la construcció no és pròpiament una oració causal, sino una subordinada substantiva que funciona com a complement de règim d'un terme que rig subjuntiu: *Lluitaré per la pau → Lluitaré per que tingues lo que et mereixes.*

22.7.5. Les conjuncions causals

La conjunció causal per excelència és *perque*,³⁸⁸ pero hi han unes atres com *ya que*, *puix*,³⁸⁹ *puix que*, *vist que*, *com que*,³⁹⁰ *donat que* o *posat que*.³⁹¹

³⁸⁸ La conjunció causal *perque* és plana en valencià i en *-e-* tancada; no s'entén que alguna gramàtica i alguns manuals la grafien *perquè*, aguda i en *-è* oberta, per molt que en català es

22.7.5.1. Conjuncions pròpies de les causals de l'enunciat

a) En les construccions de causa real la causa va habitualment posposta i està encapçalada per la conjunció *perque* o per les locucions *a causa de / per causa de / per culpa de / gràcies a / degut a (que)*.

Estes locucions introduïxen normalment un sintagma nominal (*He aplegat tart per culpa de la pluja*). Quan encapçalen una oració subordinada substantiva conserven la preposició davant de *que* (*per causa de que, per culpa de que, gràcies a que*):

Estic cansat porque estic tot lo sant dia treballant com a obrer de vila.

L'aigua bull porque aplega als cent graus de temperatura.

Els peixos respiren gràcies a les brànquies.

Ha aplegat tart per causa d'un emboç en la V-30.

Ha perdut els nervis per culpa d'una discussió.

S'ha pogut comprar un coche gràcies a que ha fet hores extraordinàries.

No ha pogut assistir a les classes per causa de que estava embarassada.

Degut a que l'acossaven en el treball, ha caigut en una depressió.

b) L'anteposició de la causa introduïda per estes locucions dona més força al terme causal: *Gràcies a que ha fet hores extraordinàries,*³⁹² *s'ha pogut comprar un coche; Per culpa d'una discussió, ha perdut els nervis.*

En el cas de la conjunció *perque* l'anteposició resulta emfàtica i destaca una determinada actitud del subjecte:

pronuncie aixina. En ningun registre ni ningú mai pronuncia en valencià *perquè*. Només per fonètica sintàctica pot donar-se en certs contextos la forma “perqué”, que no s'ha de traslladar a l'escriptura.

³⁸⁹ Se tracta d'una forma clàssica reintroduïda, puix encara que tots els gramàtics l'arreglen, en la llengua parlada s'utilisa la forma castellana “*pues*” o el vulgarisme “*pos*”.

³⁹⁰ Ll. Fullana, *Gramàtica de la llengua valenciana*, pàgina 238. També J. Mª Guinot, *Gramàtica normativa de la llengua valenciana*, pàgina 338.

³⁹¹ En la llengua antiga existia la conjunció *car*, que hui és una forma completament en desús en qualsevol registre. Ni a nivell lliterari, contra lo que apunta algun gramàtic, sol utilitzar-se. També són arcaïques les formes *per tal car* i *per tal com*.

³⁹² La locució *gràcies a que* coneix la variant emfàtica *gràcies que*, usada en construccions en les que la causa apareix en primer terme i va seguida de l'efecte, encapçalat per la conjunció *i*: *j(Dona) Gràcies que l'he vist i li ho he pogut dir!* En elles el parlant destaca davant del seu interlocutor el caràcter positiu de la causa senyalada per la locució *gràcies que*. Pot prendre valor recriminatori i usar-se per a censurar el comportament poc agraït de l'oyent.

Perque escrivia en faltes d'ortografia, l'han suspés,

Perque s'ha dormit, l'han despachat del treball.

Perque treballa sense parar, pot mantindre una família tan gran.

c) De la mateixa manera, la construcció *per* + infinitiu s'utilisa principalment per a expressar una causa associada al subjecte pel seu comportament o per les condicions que el volten, pero no per a formular enunciats de veritat general o científica:

**Per aplegar els cent graus de temperatura, l'aigua bull* (incorrecte).

Li han llevat el carnet per conduir a huitanta quilómetros per hora en via urbana (correcte).

Ha caigut malalt per treballar sense descans (correcte).

Per estar embarassada, l'han despachada del treball (correcte).

22.7.5.2. Conjuncions pròpies de les causals de l'enunciació

Les causals de l'enunciació duen les locucions *ya que*, *vist que*, *puix que*, *posat que*, *donat que*, *com que*, *com*, *puix* i *que*:

a) Els tèrmen causals introduïts per *ya que*, *vist que*, *puix que*, *posat que* i *donat que* poden aparéixer davant o darrere de l'efecte, mantenint essencialment un valor idèntic. Únicament s'aprecia una llaugera diferència de matís: quan el terme causal apareix en primer lloc, la causa es presenta com a coneguda, mentres que quan se presenta com a informació nova, tendix a aparéixer en posició final.

***Ya que** estàs tan content, te demanaré un favor.*

*Farem paella de carn, **ya que** tenim garrofó i tavella.*

*Pintaren el pati de gris, **puix que** ningú votà en contra.*

*Feu un artícul sobre Corella, **donat que** era el seu centenari.*

***Donat que** estan tots presents, mamprendrem la reunió.*

*No podem fer pa, **posat que** no hi ha rent.*

b) *Com que* i la seua variant *com* únicament poden introduir causes conegudes i ocupen la posició inicial:

***Com que** no tinc garaig ni guau, deixe el coche a on puc.*

***Com** s'ha tret el carnet de conduir, vol comprar-se una moto.*

Únicament accepten la posposició acompanyats d'entonació suspensiva:

Me'n vaig a passejar un poquet. Com que ya he acabat la meua faena...(m'ho he guanyat).

Deixa'm vint euros. Com que has cobrat hui... (no tindràs problema).

c) Contràriament, *puix* i *que* introduïxen informació nova i van sempre posposts, precedits de coma:

*Anirem a Peníscola, **puix** nos han donat vacances enguany.*

*Vine ací, **que** s'està molt be a l'ombreta.*

*No te'n vages, **que** estic parlant en tu.*

d) Pot conseguir-se el valor causal per mig d'unes atres construccions, com ara els gerundis de verps d'intel·lecció o pensament:

*Hui no hi haurà lliçó, **considerant** que falten tants alumnes.*

*Se conserva be, **tenint** en conte la seua edat.*

22.7.6. Les oracions finals

22.7.6.1. Concepte

En les oracions finals més característiques la proposició subordinada indica l'objectiu o el propòsit de lo que s'expressa en la principal. Estan molt relacionades en les causals, *puix* indiquen que el motiu que origina l'acció principal és una intenció. Una oració final com *He vengut per a que m'ajudes* equival a una causal de voluntat com *He vengut perquè vullc que m'ajudes*. La relació entre causa i finalitat és tan estreta que és possible contestar una pregunta com *¿Per qué t'alces sempre tan matí?* per mig d'un enunciat final com *Per a fer les coses en temps i sense pressa*. La diferència fonamental respecte de les causals és que les finals tenen una inclinació projectiva, és dir, que el contingut expressat per la subordinada final (*que m'ajudes*) és posterior al de la principal (*he vengut*), al contrari que en les causals.

22.7.6.2. Classes d'oracions finals

Distinguem dos classes fonamentals d'oracions finals: les finals de l'enunciat i les finals de l'enunciació.

i. Les finals de l'enunciat

En una oració final de l'enunciat com *El Conseller ha baixat els impostos per a que l'economia es reactive*, la subordinada indica la finalitat (que l'economia es reactive) per la que s'ha dut a terme l'acció principal (la baixada d'imposts).

Les finals de l'enunciat inclouen les oracions finals prototípiques, que, com l'anterior, indiquen un propòsit del subjecte, pero també unes altres finals que, més que voluntarietat, indiquen una successió temporal. Estes finals poden senyalar dos estadis successius en un procés (*Per a que s'instale el programa el naucher ha de reiniciar l'ordenador; Per a que la paella tinga bon sabor és necessari sofregir ben be la carn*). Aixina mateix indiquen la simple posterioritat temporal que acompanya a les etapes d'una rutina (*Pujà al tren en Massanassa per a, en acabant, llegir un poquet i escoltar música durant el trayecte*), d'un programa (*El conseller se reuní en el seu equip per a anar en acabant a dinar a un restaurant pròxim*) o d'un procés natural (*Estes aus emigren a final de l'estiu per a tornar en primavera*).

ii. Les finals de l'enunciació

Hi han també unes finals de l'enunciació en les que la subordinada indica la finalitat que mou al parlant a enunciar l'oració principal, mostrant una actitud subjectiva del parlant cap a l'oyent o cara al propi enunciat:

Per a que ho sàpies, (te dic que) yo he tret millors notes que tu.

No cal preocupar-se tant, ¡per a quatre dies que vivim!

No t'esforces tant en el treball, per a lo que cobres.

Estes construccions únicament admeten la conjunció *per a que*.

22.7.6.3. Les subordinades finals, els complements circumstancials i les oracions d'infinitiu

Com en el cas de les causals, les subordinades finals de les oracions compostes estan molt acostades als complements circumstancials corresponents de les oracions simples, en este cas, els de finalitat. Entre abdós classes d'oracions (la simple i la composta) se situen les oracions complexes que inclouen oracions finals d'infinitiu:

He vengut per a la revisió (oració simple que inclou un complement circumstancial de causa).

He vengut per a revisar l'alarma de sa casa (oració complexa que inclou una oració d'infinitiu).

He vengut per a que em revisen el coche (oració composta que inclou una subordinada final en verp conjugat).

També existixen unes construccions finals que fan dependre l'oració subordinada de determinats elements lèxics de l'enunciat principal, motiu pel qual poden ser considerades també complexes (i no compostes), inclús quan duen un verp conjugat i no un simple infinitiu:

El termómetro per a medir la temperatura de l'aigua l'he comprat en la ferreteria del cantó.

S'ha trencat l'aparat automàtic per que a mengen els peixos (*per a que mengen els peixos* modifica únicament a *l'aparat automàtic*, de manera que no podem dir **S'ha trencat per a que mengen els peixos*, pero sí, *Ací tens l'aparat automàtic per a que mengen els peixos*).

22.7.7. Conjuncions pròpies de les oracions finals

- a) Ademés de la conjunció bàsica *per a que*³⁹³ + subjuntiu (o *per a* + infinitiu), que ha substituït per complet a l'antiga *perque*,³⁹⁴ les finals prototípiques admeten una ampla gama de conjuncions i locucions, com ara *a fi que* / *a fi de que* (seguida d'un verp en subjuntiu), *a fi de*³⁹⁵ (seguida d'un infinitiu) i *per tal que* + subjuntiu, que és una forma clàssica reintroduïda, restringida a la llengua escrita i a registres molt formals.³⁹⁶
- b) En línees generals podem dir que, quan el subjecte de l'oració subordinada i el de la principal tenen el mateix referent o tenen valor genèric, la conjunció final rig infinitiu (*Se prepara per a córrer la maratón; En conte de treballar per a viure, Màrio viu per a treballar*) i que, quan tenen un subjecte diferent, rig subjuntiu (*Tancaré la finestra per a que no entren les mosques*).

³⁹³ Fonèticament, en els registres informals, *per a que* tendix a contraure's en “*p'a que*”, fet que no s'ha d'arreglar en l'escriptura, si no és per a reflectir la llengua coloquial.

³⁹⁴ Algun gramàtic encara considera *perque* com a conjunció final valenciana. La conjunció final *perque* era plana en valencià i en *-e final* tancada, com ho és la causal *perque*, i no s'entén que alguna gramàtica i alguns manuals la grafien *perquè*, aguda i en *-è final* oberta.

³⁹⁵ D'estes locucions la més clàssica és *a fi que*, si be hui sol usar-se en la llengua parlada la variant *a fi de que* i també *a fi de* més infinitiu.

³⁹⁶ Guinot en la seua *Gramàtica normativa de la llengua valenciana* ya diu que: “no s'usa el gir *PER TAL QUE* en conte de “*per a que*” i el verp en subjuntiu”, pàg. 339. No és correcte l'us de la variant **per tal de que*, sense tradició clàssica. Encara que ha tengut bona acollida en registres formals i, sobretot, entre els parlants que s'han incorporat a la llengua des del castellà, tampoc és correcte l'us de **per tal de* seguida d'un verp en infinitiu, puix no té tradició clàssica i substituïx innecessàriament la forma clàssica i general *per a*.

c) Empero, en algunes ocasions les finals admeten tant la construcció en infinitiu com en subjuntiu. Principalment admeten la doble construcció (infinitiu i subjuntiu) en estos casos:

- Quan el subjecte elíptic de l'oració subordinada té el mateix referent que l'objecte directe, l'indirecte o el complement de règim de la principal:

L'enviaren per a resoldre/per a que resolguera el problema.

Li pagaren per a revisar/per a que revisara les instalacions de la fàbrica.

El convenceren per a fer/per a que fera un desfalcament.

- Si l'oració principal està en veu passiva, el verb de la subordinada tendix a construir-se en infinitiu quan el seu subjecte té el mateix referent que el complement agent: *La pel·lícula fon rodada pel nou director en blanc i negre per a commoure a l'espectador* (el director volia commoure a l'espectador). En canvi, tendix a construir-se en subjuntiu si el subjecte de la subordinada té el mateix referent que el subjecte pacient de la principal *La pel·lícula fon rodada en blanc i negre pel nou director per a que commoguera a l'espectador* (la pel·lícula havia de commoure a l'espectador).

Quan el subjecte de l'oració principal és humà, són possibles en alguns casos abdos construccions, sobretot en verps d'influència com *enviar, nomenar, triar, lliberar*: *Fon triat president per a que solucionara la crisi/per a solucionar la crisi.*

- En els casos en que el subjecte de l'oració principal i el de la subordinada tenen el mateix referent i la principal és una orde: *Menja-t'ho tot per a posar-te bo pronte / Menja-t'ho tot per a que et poses bo pronte.*

d) Les oracions finals introduïdes per verb de moviment duen habitualment la locució *a que* + subjuntiu (o *a* + infinitiu, si el subjecte de la principal i el de la subordinada tenen el mateix referent), encara que també admeten la conjunció general *per a que* (o la preposició *per a* + infinitiu):

He vengut a que m'expliques la situació. / He vengut per a que m'expliques la situació.

Pujàrem a l'andana a buscar el baül. / Pujàrem a l'andana per a buscar el baül.

Vinc a ajudar-te. / Vinc per a ajudar-te.

e) Les finals de l'enunciat que indiquen un canvi d'estat en un objecte propiciat per una persona admeten les conjuncions *per a que*, *a fi de que*: *S'ha de sofregir be la carn per a que / a fi (de) que la paella prenga bon sabor*. En canvi, les que expressen simplement posterioritat a soles duen *per a* (*Se n'anà de casa a les huit per a prendre's el café en el bar*). Si s'usa una atra conjunció com *a fi de*, *a fi de*

que, l'oració deixa d'indicar simple posterioritat i senyala intencionalitat: *Ixqué de casa a les huit a fi de prendre's un cafè en el bar del cantó, que li agradava més que el de casa.*

f) També pot adquirir valor final la conjunció *que*: *Vine, que et torcaré les mans.*

22.7.8. Les construccions concessives

22.7.8.1. Concepte

Les construccions concessives senyalen una contraexpectativa. Açò vol dir que el membre subordinat encapçalat per la conjunció concessiva (*encara que* o una sinònima) indica una situació a partir de la qual s'esperaria que es produïra lo contrari de lo que estableix el terme principal. És dir, que en les oracions concessives l'oració principal expressa un fet que defrauda les expectatives socials generades per la subordinada.

Aixina, diem *Encara que de moment fa sol, s'ha endut el paraigües* perquè no s'espera que u use el paraigües quan fa sol. També podem dir, per tant, que la subordinada expressa un obstàcul ineficaç per al compliment efectiu de la principal: el sol ha segut un obstàcul ineficaç que no ha impedit que agarrara el paraigües per precaució.

22.7.8.2. Classes d'oracions concessives

Segons el caràcter, real o hipotètic de l'obstàcul, podem distinguir dos classes d'oracions concessives:

- a) Quan el terme subordinat encapçalat per *encara que* indica una situació hipotètica, du el verb en subjuntiu: *Encara que demà faça un poc de fret, no posaré la calefacció, que gasta massa.*
- Si el verb de la subordinada va en present o en pretèrit perfecte de subjuntiu, remet a una situació hipotètica del futur: *Encara que demà ploga, aniré d'excursió; Encara que quan m'alce demà haja plogut, me n'aniré d'excursió.*
 - Si va en pretèrit imperfecte de subjuntiu i es referix al moment present, indica un obstàcul irreal, que realment no es materialisa (*Encara que ara estiguera diluviant, me n'aniria igualment d'excursió*=Ara no està diluviant).
 - Si va en pretèrit imperfecte de subjuntiu i es referix al futur, indica una situació presentada com a no tan provable com en present de subjuntiu (*Encara que demà ploguera, me n'aniria igualment d'excursió, pero en qualsevol cas, han pronosticat bon orage*).

- Finalment, si el verp de la subordinada va en pretèrit plusquamperfecte de subjuntiu, senyala un obstàcul irreal del passat: *Encara que haguera plogut, hauria anat d'excursió.*

b) Pero el terme subordinat també pot indicar una situació real, com en *Encara que està plovent, me'n vaig d'excursió.*

- Normalment el verp de la subordinada va en indicatiu i llavors presenta l'obstàcul com una informació nova, no compartida per l'oyent: *Estic molt cansat, pero encara que estic cansat, tinc ganes d'eixir a sopar.*
- No obstant, el verp de la subordinada va en subjuntiu quan presenta la restricció o obstàcul en qüestió com a conegut per l'oyent. Açò ocorre fonamentalment en les denominades concessives polèmiques, en les quals el parlant reprén l'informació enunciada pel seu interlocutor per a invalidar-la o negar-la:

A.- Eixiré una horeta a passejar.

B.- Està plovent.

A.- Encara que estiga plovent, eixiré a passejar.

22.7.8.3. Les correlacions temporals en les oracions concessives

Respecte al temps verbal de la principal i de la subordinada, podem dir que les correlacions temporals de les oracions concessives més usuals reproduïxen les correlacions prototípiques de les condicionals:

Si plou, me quedaré en casa → Encara que plou, me n'aniré d'excursió.

Si plou, me quede en casa → Encara que plou, me'n vaig d'excursió.

Si plou, queda't en casa → Encara que plou, ves-te'n d'excursió, si tens tantes ganes.

Si ella estiguera ara ací, nos ajudaria → Encara que ella estiguera ací, no podria ajudar-nos.

Si ella demà arribara ací a temps, nos ajudaria → Encara que ella arribara ací a temps, no podria ajudar-nos.

Si ella haguera estat hui ací, nos hauria/nos haguera ajudat → Encara que ella haguera estat hui ací, no hauria / no haguera pogut ajudar-nos.

22.7.8.4. Les concessives de l'enunciació

Hi ha un grup d'oracions concessives particulars, denominades concessives de l'enunciació, en les quals el terme subordinat no indica un obstàcul per al compliment

de la principal, sino per a emetre l'enunciat. En *Encara que no em cregues, te vullc molt*, l'idea expressada pel membre subordinat (no ser cregut per l'oyent) no és un obstàcul per a voler molt a l'oyent, sino per a dir-li-ho. L'oració anterior, per tant, equival a: *Encara que no em cregues, te diré que et vullc molt*.

22.7.9. Les conjuncions concessives

La conjunció concessiva més usual és *encara que*, pero hi han unes atres com *mes que*, *si be*, *per més que*, *per molt que*, *a pesar de que*, *ni que* o *mal que*, que estudiarem a continuació:

- a) La locució clàssica *mes que*³⁹⁷ continua ben viva en valencià i el seu us és propi tant de registres formals com informals:

Mes que sempre va en coche, hui ha triat el tren.

Per ahí, ¿hi ha una estoreta velleta per a la Falla de Sant Josep, el tio Pep, mes que siga la tapadora del comú, número u?

Regala-li alguna coseta, mes que siga un mocadoret.

- b) La locució *si be* rig obligatòriament indicatiu:

Si be no té el carnet de conduir, se'l traurà pronte.

Si be la crisis no ha passat, escomença a baixar la desocupació.

- c) L'expressió *i això que* va seguida igualment d'indicatiu i dona particular força al terme subordinat, que expressa l'obstàcul per al compliment de la principal:

No nos feu cas, i això que no paràvem d'insistir-li.

Se menjà una bona platerada de fideuada, i això que havia desdejunat be.

- d) *Per més que* i *per molt que* afigen al concessiu un valor intensiu:

Per més que s'esforça, no conseguix aprovar l'examen.

Per més que plore el chiquet, no li dones el chupló.

Per molt que plores, no conseguiràs res.

No conseguiràs res, per molt que plores.

- e) *A pesar de* és una locució preposicional de sentit concessiu.³⁹⁸ Actualment pot introduir tant sintagmes nominals (*A pesar de les meues contínues advertències*,

³⁹⁷ En la llengua antiga solia prendre la forma *mas que*, que encara alterna dialectalment en *mes que*.

continuà en aquell destrellat projecte) com oracions substantives, cas en el que coneix la forma *a pesar de que*: *A pesar de que estava molt pressionat, no cedí a les seues pretensions.*³⁹⁹

- f) Té també valor concessiu la locució *ni que* seguida de subjuntiu, com va notar Josep M. Guinot:⁴⁰⁰ *No aixarem arrere **ni que** nos apunten en una pistola.*
- g) La locució *mal que*, seguida de subjuntiu, està restringida a contextos negatius: *Vixca el nostre equip, **mal que** perga; **Mal que** no t'agrade, eixa és la veritat.*
- h) Tenen valor igualment concessiu les construccions reduplicades en subjuntiu que inclouen una oració relativa, de l'estil de *Caiga qui caiga, Vinga qui vinga, S'amague a on s'amague...: S'amague a on s'amague, el trobaré; La nova llei de navegació aèrea és molt restrictiva, siga la que siga l'altura a la que apleguen els aparats.*

També presenten matís concessiu les oracions disjuntives en subjuntiu: *Vullgues o no, finalment hauràs de fer-li cas; Menges més o manco, pagaràs lo mateix.*

22.7.10. Conectors discursius concessius

Funcionen com a conectors discursius concessius diversos adverbis i locucions com *aixina i tot* (i la variant en desús *així i tot*), *en tot*, *en tot i en això*,⁴⁰¹ *açò no obstant*, *no obstant açò*, *això no obstant* i *no obstant això*:⁴⁰²

***Aixina i tot**, hui eixiré a vore si trobe un bon calcer.*

*He guanyat molts diners; **açò no obstant**, encara en necessite més.*

³⁹⁸ En la llengua antiga s'utilisava seguida d'un possessiu pospost, conservant en part el seu valor nominal originari (*E ara que saben que aquesta nau es venguda e a pesar llur es entrada: Tirant Lo Blanch*, cap. 105).

³⁹⁹ La construcció *a pesar + possessiu* coneixia en la llengua clàssica la variant *a malgrat + possessiu*, hui en dia en desús: *La qual no consent, a malgrat meu que en aquest cars la lengua s'allimite* (*Tirant Lo Blanch*, cap. 154).

En canvi, no es troba en la llengua clàssica ni moderna l'us de *malgrat* com a sinònim de *a pesar de que*, *encara que*. No és acceptable, per tant, l'us de *malgrat que* com a sinònim de *encara que*, com recomanen algunes gramàtiques, puix ni correspon a l'us clàssic ni a la llengua viva.

⁴⁰⁰ *Gramatica normativa de la llengua valenciana*, pàgina 343.

⁴⁰¹ Hui és arcaica *ab tot* i han caigut en desús *per be que* i *be que*. Les formes **tot i*, **tot i que*, que també trobem en alguna gramàtica valenciana com a equivalent de les castellanen "con todo y" o "con todo y que", ni són valencianes ni tenen tradició escrita clàssica.

⁴⁰² No totes estes locucions han tengut el mateix us en la llengua clàssica ni el tenen en l'actualitat. Les més usuals en la llengua clàssica eren *no obstant açò* i *açò no obstant*, seguides de *no obstant això* i *això no obstant*; la més moderna, pero també una de les més utilitzades hui és *aixina i tot*.

*Diu que el depòsit del descalcificador està ple; **no obstant això**, compra més sal, per si un cas.*

22.7.11. Les oracions modals i comparatives

Les conjuncions modals introduïxen oracions subordinades que indiquen el modo o la manera com se realisa l'acció expressada en la principal. Les oracions modals van introduïdes per elements com *com*, *aixina com*, *tal com*, *segons*, *segons com...*, molts d'ells de caràcter relatiu:

*Ho fem hui **com** ho feen els nostres antepassats.*

*Tot passà **aixina com** ha dit el testic.*

*Parla **tal com** s'ensenyà de menut en el poble.*

*El corregir cus **segons** li ensenyà son pare.*

*Ell ho fa tot **segons com** li digueren que ho fera.*

El valencià distingeix perfectament entre l'us de *com* i el de *com a*. El valor fonamental general de *com* és el de comparança entre dos elements, mentres que *com a* indica una equiparació en una categoria o classe en abstracte, per això introduïx habitualment substantius sense actualisar.

Quan el terme de comparança és un substantiu especificat per un determinant o per un quantificador, pert el valor essencial i llavors usem generalment *com*.

i) Us de *com a*

El sentit fonamental i prototípic de *com a* és el de *en qualitat de*, a partit del qual s'originen diversos valors i matisos:

- temàtic, equivalent a “parlant de”, “en quant a”:

*L'arrop, **com a** postre dolç, és dels més bons.*

***Com a** eixercici, la natació és el deport més complet.*

- causal, equivalent a “ya que és”:

***Com a** membre més jove, Quelo farà de secretari.*

***Com a** millor veu, seràs el soliste.*

- llimitador, marcant el límit màxim o mínim, i equivalent, respectivament, a “a lo màxim” o “a lo mínim”:

Com a molt, pots fer-te un glopet de vi.

Com a màxim, tardaré dos hores.

Heu de fer huit quilòmetres com a mínim.

- categorial, equivalent a “d'acort en la categoria de”:

Yo, com a Secretari, done fe de l'acort.

- modal o funcional , equivalent a “a modo de, en funció de”:

Duya la granera entre cames com a cavall.

- denominatiu, equivalent a “denominat”, “conegut pel nom de”:

L'animal conegut com a degu o farda chilena és d'orige americà.

S'ha dedicat un carrer a l'escriptor conegut com a Azorín.

Pot comprovar-se que els exemples anteriors poden ser objecte de paràfrasis per mig del valor general “en calitat de”: *En calitat d'eixercici, la natació és el deport més complet; En calitat de membre més jove, Quelo farà de secretari; Yo, en calitat de secretari, done fe de l'acort...* El valor que admet en més dificultat la substitució per “en calitat de” és el llimitador, pero est us s'explica per la proximitat entre les nocions de límit i de classe o categoria.

ii) Us de *com*

Utilisem *com* quan el terme objecte de l'equiparació va determinat. Llavors la construcció pert el sentit abstracte que el fea equivalent a “en calitat de” i pren valor modal comparatiu.

Com va seguit dels articles definits o indefinits *el /lo, la, els/los, les, un, una, uns, unes*, dels demostratius *este, eixe, aquell, esta, eixa, aquella, estos, eixos, aquells, estes, eixes, aquelles*, dels pronoms demostratius *açò, això, allò* o dels adjectius i pronoms *algú, algun, alguna, alguns, algunes*:

Menja com un descosit.

Peixca com el més vell dels peixcadors.

Bevien com una rabera de bous.

Parlava com aquell polític famós.

Estava com la pera en lo tabac.

És com açò.

*Actua **com** alguns estrangers.*

***Com** eixos orellals li'n regalí uns a ma mare.*

*Eres puntual **com** un rellonge.*

iii) No obstant, existixen valors creuats. Per una banda, és possible comparar un element en una categoria o classe. Llavors utilisem *com a*, que equival en este cas a “com si fora, a l'estil de”:

*Se llançaren a menjar **com a** llops famolencs (se llançaren a menjar com si foren llops famolencs).*

*Graniçolaven pedres **com a** punys.*

*Bevien **com a** bous assedegats.*

Inversament, és possible prendre un element determinat com a representant d'una categoria sencera i llavors el valor de *com* s'acosta al de *com a*:

*Tracta'l **com** un bon germà que és (tracta'l en calitat de bon germà).*

Açò pot originar alguns dubtes en els parlants, principalment quan el terme de comparança va en plural. No contrastant, com s'observa en els eixemples, estos casos s'ajusten igualment a la regla: usarem *com a* seguit de substantiu sense especificador (*Pedres **com a** punys*) i *com* seguit de terme especificat (*Tracta'l **com** un bon germà que és; Tracta'l **com** el bon germà que és*).

iv) Per la seua banda, les oracions comparatives⁴⁰³ s'estructuren a través de correlacions d'igualtat (*tant/tanta/tants/tantes...com; tan...com* i *igual de...que*), de superioritat (*més que*) o d'inferioritat (*manco/menys que, no tant com*):

*Menja **tant com** son pare.*

*Té **tantes** sabates **com** yo.*

*No és **tan** templat **com** en la foto.*

*Treballa **més que** abans.*

*Ací fa **més fret que** en València.*

*Té **manco** diners **que** ella.*

*No menja **tant com** son pare.*

⁴⁰³ Vore el capítul 20, dedicat als adverbis.

v) Les oracions encapçalades per *com per a* afigen el valor final al comparatiu: *No estic tan vell com per a no poder pujar l'escala*, mentres que les encapçalades per *com si* tenen valor comparatiu condicional (*Viu com si no hi haguera demà*), segons havem senyalat més amunt.

22.7.12. Les oracions consecutives

Les construccions consecutives expressen una conseqüència derivada de l'expressió d'un grau, magnitud o quantitat en grau màxim (*Estava tan cansat que dorguí tota la nit d'una sonada*).

Les conjuncions consecutives rigen indicatiu i formen correlacions: en el primer membre apareix un quantificador (*tant, tanta, tants, tantes, o tal/tals*) i en el segon una oració subordinada introduïda per *que*. Esta oració és la que expressa la conseqüència: *Tenia tanta set que es begué una botella sancera; Tenia tal cansament que es quedà dormit en la cadira; El cuida tant que a voltes l'ofega*.

Mentres que *tal* fa referència al grau qualitatiu (*Duya tals bates que tot lo món la mirava*), *tant* indica grau quantitatiu (*Tenia tantes bates que mai repetia model*), pero esta diferència es neutralisa en els substantius incontables: *Tenia tanta/tal set que es begué una botella sancera*.

En conte de *tal* s'utilisa freqüentment en els registres coloquials l'indefinit *un/una/uns/unes*: *Me deu vint euros i encara me'n demana més: ¡Té una barra que tira de tòt!; ¡Fa un fret que pela!; ¡Tinc una fam que em soterra!* L'us de l'indefinit és habitual en les construccions coloquials expressives en les que el segon terme queda implícit i el primer acaba en entonació suspensiva ascendent: *¡Té una barra...!; ¡Fa un fret...!* Els quantificadors habituals admeten també estes oracions en suspens: *¡Tenia tanta personalitat...!; Mostrà tal simpatia... (que l'enchisà)*.

Aixina mateix formen construccions consecutives algunes locucions pròpies de les ilatives com *de tal manera que, en tal manera que, de tal forma que, en tal forma que*. No obstant, les construccions consecutives duen estes locucions conjuntives en el primer membre de l'oració i no en el segon, com fan les ilatives:

Escriu de tal manera que no podré llegir la nota (construcció consecutiva).

Escrivia fatal, de tal manera que no poguérem llegir la nota (construcció ilativa).

Protestà de tal manera que li feu cas en seguida (construcció consecutiva).

Protestà enèrgicament, de tal manera que li feu cas en seguida (construcció consecutiva).

Front a les construccions ilatives, les locucions consecutives no poden ser substituïdes per *aixina que*. Quan estes locucions se construïxen en subjuntiu, prenen

un clar matís final: *Comporta't de tal manera que agrades a tot lo món* (agradar a tots no és a soles la conseqüència, sino també l'objectiu que espenta cap ad eixe comportament exquisit).

22.8. L'ORACIÓ COMPLEXA

22.8.1. Les oracions temporals

22.8.1.1. Concepte

Les conjuncions temporals introduïxen oracions subordinades que actuen com a circumstancials de temps de les oracions principals. Poden estar precedides pel relatiu *quan* o per un grup de conjuncions que indiquen relacions d'anterioritat, posterioritat o simultaneïtat entre la subordinada i la principal.

22.8.1.2. Les conjuncions temporals

Expressen anterioritat les conjuncions *ans que* o *abans que*⁴⁰⁴ i *fins que*:

a) *Ans que* i *abans que* rigem sempre subjuntiu:

*Conta-li-ho tu, **ans que** s'entere ell.*

*Ya coneixia la notícia **abans que** ixquera en la premsa.*

b) *Fins que* marca una acció secundària com a límit final de la principal. Rig indicatiu quan el verp principal se referix al passat o a un present habitual i, subjuntiu, quan se referix al futur:

*Espolsà l'estora **fins que** quedà neta com una patena.*

*Sempre espolsa l'estora **fins que** queda neta com una patena.*

*Fes el favor d'espolsar l'estora **fins que** quede neta com una patena.*

c) Expressen posterioritat les locucions *en acabant que* (o *despuix que*), *tan pronte com*, *aixina que*, *en quant*, *en seguida que* i *a penes*. Totes elles rigem indicatiu quan el verp principal se referix al passat o al present; quan pren referència prospectiva és possible tant el subjuntiu, que és la forma més general actualment, com el futur.

⁴⁰⁴ Encara que és preferible *abans que*, també és acceptable la forma *abans de que*, usada esporàdicament pels autors valencians (X. Casp: *Mínims detalls*, pròlec: “*Abans de que m’aborrone eixa expressió abismal, entendrixe la seua estela*”).

En acabant i *despuix que* s'utilisen per a indicar la posterioritat en general i són, per tant, les que tenen un us més ample:

En acabant que pelà la perdiu, sa filla la guisà per a sopar.

En acabant que birbes, te prepararé l'almorzar.

Tornà el regal despuix que son fill ya l'havia obert.

Despuix que hauràs fet la teua faena, podràs eixir a jugar.

Despuix que hages fet la teua faena, podràs eixir a jugar.

Convé senyalar que *en acabant que* i *despuix que*, igual que *ans que* i *abans que* s'ampren principalment quan l'oració principal i la subordinada tenen diferent subjecte.

Si el subjecte és el mateix, lo més habitual és l'us de les corresponents preposicions seguides d'infinitiu (*En acabant de dinar, pegà una becadeta*),⁴⁰⁵ encara que també és possible la construcció conjuntiva (*En acabant que s'hagué papat un bon dinar, se gità a dormir*).

- d) Indiquen posterioritat immediata *tan pronte com*, *aixina que*, *en quant*, *en seguida que* i *a penes*. Rigen indicatiu quan el verb principal se referix al passat o al present; quan fa referència al futur van en subjuntiu o en futur:

Tan pronte com acabe de cuinar, aniré a la peluqueria.

Tan pronte com acabà de cuinar, anà a la peluqueria.

Aixina que sàpia lo que m'ha regalat, li compre yo el seu regal.

Aixina que s'enterà de la notícia, mamprenqué a riure.

En quant el veja entrar, li donaré un bes.

En quant el voré entrar, li ho contaré tot.

En quant el viu entrar, li ho amollí tot.

En seguida que llave la roba, te planche la camiseta.

En seguida que tindré la roba llavada, te plancharé la camiseta.

En seguida que tingué els diners, escomençà a gastar-los.

A penes ixqué, escomençaren a saludar-lo tots.

També pot expressar posterioritat el relatiu temporal *quan*:

⁴⁰⁵ En este cas també pot amprar-se la forma *en acabar de*.

Quan arribaràs, ho voràs (o quan arribes, ho voràs).

- e) La locució *des de que*⁴⁰⁶ marca una acció secundària com a límit d'escomençament de l'acció principal:

*“Y feu tocar totes les campanes a no cessar, des de que entrà en lo pont dels Serrans fins que fonch al Real”.*⁴⁰⁷

*“...fan estacions dels sentenciats com en València se fien des de que mossén Simó morí”.*⁴⁰⁸

Des de que escomençà a treballar fa dos anys, no s'ha pres ni uns dies de vacances.

Des de que té diners, no para de bafanejar.

- f) Expressen simultaneïtat les conjuncions *mentres*⁴⁰⁹ i *mentrimentes*. Rigén indicatiu quan el verb principal se referix al passat o al present. Quan fan referència al futur, estes conjuncions poden regir subjuntiu o futur. Si es tria el subjuntiu, el context aclari si la construcció té valor purament temporal o té matís condicional (*Mentres faces bondat, tot anirà be*: valor condicional; *Demà, mentres els obrers estiguen almorzant, aprofitarem per a eixir a comprar*, valor temporal):

*“...mentres que nos vivam no us amaré”.*⁴¹⁰

*“E vejau que, mentres Jesuchrist fo viu, les gents rebien volenters als Apòstols en ses cases”.*⁴¹¹

*“...Rodrigo Sit / Diegueç dit / Campeador / segur senyor / mentres vixqué”.*⁴¹²

*“Mentres que l'emperador se dinava, aquells junyien”.*⁴¹³

*“Pert de mi l'esperança, graciosa nimfa, que may seré ab tu mentres vixcha”.*⁴¹⁴

⁴⁰⁶ Se tracta d'una forma ben antiga que s'ha mantengut viva a lo llarc de l'història de la llengua; la seua variant *des que* hui és arcaica en valencià, com també és arcaica *tan prest com*, i no són valencianes unes atres com *d'ençà que* i *tan aviat com*, que aporten alguns gramàtics.

⁴⁰⁷ Pere Martí. *Llibre d'antiquitats*. 1525.

⁴⁰⁸ Pere Joan Porcar. *Coses evengudes en la ciutat y regne de València I*. 1585.

⁴⁰⁹ Com ya havem dit adés, la seua variant també antiga *mentre* hui no s'usa en valencià.

⁴¹⁰ Jaume I. *Llibre dels feits*. 1380.

⁴¹¹ Sant Vicent Ferrer. *Sermons*. 1410.

⁴¹² Jaume Roig. *Espill*. 1460.

⁴¹³ Joanot Martorell. *Tirant lo Blanch*. 1490.

⁴¹⁴ Joan Roïç de Corella. *Les proses mitològiques*. 1460.

Mentres tu torques la pols, yo llave la casa.

Mentrimentres estudiava, escoltava música.

Mentrimentres u neteja els cristalls, l'atre fa l'escurada.

*Sonà el teléfon **mentres** estaven sopant*

***Mentres** son pare fea caraces, ell anava a bacs.*

g) També indica simultaneïtat a l'hora que:

*Lluís vingué a **l'hora que** Joan.*

*Lluís aplegà **a l'hora que** Joan se n'anava.*

*Defenia la posició **a l'hora que** informava de la situació.*

***A l'hora que** tu torques la pols, yo llavaré la casa.*

h) Expressen freqüència les conjuncions *sempre que*, *cada volta que* o *cada vegada que*.⁴¹⁵

*Entra a vore'm **sempre que** passes per ací.*

***Cada volta que** em veu, m'unfla a besos.*

*Li entra oix **cada vegada que** menja abadejo.*

22.8.2. Les construccions completives

22.8.2.1. Les conjuncions completives i l'oració complexa

i. Les completives introduïdes per *si*

Les conjuncions completives que introduïxen una oració subordinada substantiva dins d'una oració complexa són *que* i *si*. La conjunció *si* encapçala les oracions completives de verps que indiquen una situació incerta que implica un dubte o vacilació.

Prototípicament duen *si* les oracions interrogatives indirectes totals, mentres que les interrogatives indirectes parcials seran introduïdes per un interrogatiu:

*No sabem **si** podem anar enguany o l'any que ve.*

*Preguntà **qué** havia dit en l'assemblea.*

*Vol saber **a ón** estan els joguets.*

⁴¹⁵ Existixen unes atres formes sinònimes també vàlides *com cada viage que, cada camí que*.

No obstant, duen *si* molts atres verps que no indiquen pròpiament pregunta, sino dubte, incertea, vacilació o presa de decisió entre una opció i la contrària, com ara el verp *examinar* en l'oració: *Examinà detengudament si era viable el projecte.*

Són verps com: *aclarir, afectar, averiguar, clarificar, comprovar, conjecturar, considerar, debatre, decidir, demostrar, desconéixer, desinquetar, determinar, dilucidar, dir, discutir, dubtar, enrecordar-se de, establir, estudiar, examinar, explorar, ignorar, importar, indagar, inquietar, inspeccionar, investigar, jujar, meditar, parar atenció a, pensar, plantejar, preocupar-se de, raonar, remugar, resoldre, vigilar, votar* i uns atres d'est estil:

En la junta de despusahir consideràrem si valia la pena canviar l'ascensor o no.

¿Has meditat prou si canvies de faena?

Estic investigant si hi ha alguna opció millor.

L'èxit del fichage dependrà de si oferix bon rendiment en el camp, no dels diners invertits.

Molts d'estos verps com ara *decidir, dir, pensar...* indiquen també situacions no incertes i en estes construccions no duen *si*, sino *que*: *Pense que és una bona idea fer-ho; Pensava si seria una bona idea fer-ho; Decidírem que era una bona opció; No podíem decidir si era una bona opció porque nos faltava informació.*

Alguns d'ells poden dur *que* o *si* sense a penes alteració del significat: *Dubte si em vols; Dubte que em vullgues; M'afecta molt que em crides; M'afecta molt si em crides*; i uns atres admeten les dos conjuncions a l'hora, d'a on se genera un matís d'insistència: *Pregunta si l'ajudaràs; Pregunta que si l'ajudaràs; Diu que m'ajudaràs; Diu si m'ajudaràs; Diu que si m'ajudaràs.*

ii. Les completives introduïdes per *que*

Totes les completives en verp conjugat que no indiquen dubte o incertea van introduïdes per la conjunció *que* seguida d'indicatiu o subjuntiu, segons els casos. Estes completives poden actuar com a subjecte, complement directe, complement de règim o com a complement d'un substantiu o d'un adjectiu:

*M'agrada **que** sigues amable en nosatres* (subjecte).

*Digué **que** enguany aniria a Castelló* (complement directe).

*Confiava en **que** podria ajudar-te* (complement de règim).

*Té por **que** pergues la partida* (complement del substantiu).

*La possibilitat de que*⁴¹⁶ *t'acompanye és remota* (complement del substantiu).

Un home feliç de que li facen eixa distinció (complement de l'adjectiu).

iii. El modo en les completives introduïdes per *que*

Moltes voltes el modo del verb completiu no és lliure, sino que ve determinat pel significat i l'estructura argumental del verb principal. En quant al modo que rigen, distinguem cinc classes principals de verbs:

a) Els verbs de coneiximent i percepció intel·lectual (*creure, comprendre, opinar, pensar, saber...*) i els de percepció sensorial (*escoltar, observar, oir, vore, sentir...*) rigen indicatiu: *Crec que t'enganyes; Opine que és una bona mida; Oí que s'acostava; Sentí uns passos que s'alluntaven.*

Quan van negats, estos verbs porten habitualment subjuntiu i llavors neguen tot l'enunciat: *Sent que algú s'allunta → Puix yo no sent que s'allunte ningú* (=No sent a ningú alluntar-se); *Veig que estàs cansat → Puix yo no veig que estiga cansat* (no el veig cansat); *No crec que s'enuge* (crec que no s'enujarà).

No obstant, alguns poden dur indicatiu i llavors neguen únicament la percepció, pero afirmen l'oració subordinada, segons s'observa en comparar estos exemples:

—*No vaig vore que la furgoneta estava trencada (i m'enganyí comprant-la)*: La furgoneta sí estava trencada, pero yo no em doní conte.

—*Puix yo no vaig vore que la furgoneta estiguera trencada quan la compràrem, el problema mecànic ve d'ara* (encara pense que no estava trencada).

b) Els verbs d'influència i obligació com ara *aconsellar, animar, condemnar, encorajar, espentar, exhortar, estimular, exigir, evitar, forçar, impedir, impelir, impulsar, incitar, induir, instigar, obligar, permetre, prohibir, recomanar, suplicar...* duen sempre subjuntiu:

L'encorajà a que estudiara.

L'espentà a que iniciara el negoci.

No t'obligue a que ho faces, únicament t'ho recomane.

T'aconselle que et tranquilises.

c) Els verbs declaratius rigen indicatiu. Són verbs com *afirmar, anunciar, assegurar, comentar, comunicar, confessar, confirmar, contar, contestar, dir, declarar,*

⁴¹⁶ Vore “La preposició *de* i la conjunció *que*” dins de l'epígraf 21.2.1.6.

ensenyar, explicar, expondre, informar, insinuar, mostrar, preguntar, referir, relatar, respondre, revelar...:

Comunicà que l'havien ascendit.

Insinuà que era mentira.

Mostrà que era un mentirós.

Nos explicà que la mida fon necessària.

Precedits de negació estos verps poden regir un subjuntiu en valor **metalingüístic** o **contrastiu**, com a resposta a un enunciat de sentit contrari: *No nos explicà que la mida **fora** necessària, com tu dius, sino que era únicament aconsellable; No nos comunicà que l'hagueren expulsat, digué que estava temporalment apartat.*

No obstant, estos verps admeten també l'indicatiu i llavors afirmen el contingut de la subordinada: *No nos comunicà que l'havien ascendit; No nos explicà que la mida era necessària i per això protestàrem.*

d) Els verps que indiquen sentiment duen sempre subjuntiu. Pertanyen ad este grup verps com *arrepener-se, avorrir, alegrar, assustar, avergonyir, cansar, disgustar, divertir, emocionar, enfadar, entristir, enujar, molestar, entusiasmar, estar content/feliç/trist/orgullós..., estranyar, impacientar, indignar, llamentar, meravellar, odiar, preocupar, queixar-se, riure's, tindre por, tindre ganes...* Molts d'ells admeten una construcció reflexiva i una atra transitiva no reflexiva:

S'esglayà de que hi haguera tanta gent.

L'esglayà que tiraren una traca.

S'avergonyí de que ningú el convidara.

L'avergonyí que ningú el convidara.

Se queixa de que li hagen pujat la contribució.

Me riguí de que s'haguera caigut tan còmicament i s'enujà.

Té por que l'enganyen.

No té por que l'enganyen.

e) Rigen subjuntiu les expressions de valoració i necessitat com ara *no caldre, ser bo, ser roïn, ser injust, ser llògic, ser necessari, ser horrible, ser meravellós...:*

És necessari que digues la veritat.

No és necessari que crides: no estic sort.

No cal que crides: no estic sort.

És bo que faces un poc de deport.

22.8.2.2. Les oracions completives d'infinitiu

No totes les oracions completives van introduïdes per una conjunció. Quan l'oració subordinada rep una interpretació genèrica o quan el seu subjecte té el mateix referent que algun constituent de la principal, la completiva pot anar en infinitiu. El subjecte de la completiva pot remetre al subjecte de la principal (*Elena vol menjar*), al complement directe (*Escoltà lladrar al gos*) o al complement indirecte (*Li prohibí fumar en casa*).

Segons quin siga el verb principal, la completiva d'infinitiu pot ser obligatòria (*Elena vol menjar* → **Elena vol que menge*: incorrecta si el subjecte de menjar és també Elena) o a soles una alternativa a la completiva introduïda per *que*: *Emili creu conéixer totes les espècies botàniques del Penyó d'Ifach*; *Emili creu que coneix totes les espècies botàniques del Penyó d'Ifach*.

Els verps de percepció sensorial i els verps d'influència solen admetre les dos construccions:

Escoltà lladrar al gos → *Escoltà que el gos lladrava*.

Li prohibí fumar → *Li prohibí que fumara*.

Els verps declaratius, igual que els de percepció intel·lectual, no solen admetre la construcció d'infinitiu (**Comunicà a sos pares estar embarassada*; **Opina ser el millor*) i quan l'admeten, alterna en la d'indicatiu:

Afirmà ser fadrí → *Afirmà que era fadrí*.

Creu ser feliç → *Creu que és feliç*.

Finalment, els verps de sentiment porten infinitiu quan hi ha correferència (*S'assustà d'estar a soles en ell*; *Odia tornar tart a casa*) i *que* + subjuntiu quan el subjecte de la completiva no compartix referent en el de la principal (*S'assustà de que el gos li lladrara tant*; *Odia que la seua dòna torne tart a casa*).

